



Başyazı

Bismillâhırrahmânirrahîm

Alemlerin Rabbine hamd, salat ve selam Peygamber Efendimiz Hazreti Muhammed Mustafa'ya (sallallahu aleyhi vesellem) onun güzel aşahına ve ehli beytine olsun.

Hayatın içerisinde bir kutup yıldızı olmaya gayret edenlere...

Sayın ilgililer; kan fışkıran semanın yüzyüze bulunduğu ve gazzeli müslümanların hayatları boyunca yaşadıkları sıkıntı çılgınlıklarının semaya yükseldiği bu günlerde ne kadar yazsak ne kadar konuşsak boştur. Bu yüzden söylenecek çok kelime yoktur. Bu sayı itibarıyla yazı gönderen tüm paydaşlara içtenlikle teşekkür eder, okuma serüvenimiz ile birlikte fikir mülâhazası oluşturabilme kabiliyetimizin yön bulması adına çaba gösteren tüm kutup yıldızlarına minnetle, hayırlı istifadeler dilerim.

Arayış/Ahmet Mahmut Kaya

Cama yaslanmış bir şekilde uyumadan rüya görüyor, evinin ahşap merdivenlerini birer birer çıkıyordu, içine çektiğinde ciğerlerine kadar dolan rutubet ve mutluluk kokusu onu uykusundan uyandırmıştı. Annesinin en kızgın halinde bile ninni gibi gelen sesi kulağına iliştiğinde o çoktan ikinci katın korkuluklarına yaslanmış holün ortasındaki camdan içeriye vuran sabah güneşinin tozlara nasıl da ahenkle dans ettirdiğini izliyordu. Camın önündeki perde, çiçek işlemele-riyle gerçeğini atarmıyor ve onu bu kadar güzel yapan şeyin anılardan ibaret olduğunu bilmeden insanın yüreğine dokunurcasına süzülüyordu. Peki ya o bir zamanlar bunların farkında mıydı, yoksa yaslandığı ve bu düşüncelerin hararetini almak istercesine başını üşüten, dışarıya bakarak hayallere dalmasını ve normal yaşantısında hiçbir karşılığı olmayan öz eleştiri kavramını tekrar hatırlamasını sağlayan cam mıydı ona bu farkındalığı kazandıran, belki de üstünden aşağıya doğru vuran, çocukluğunda geceleri arkadaşlarıyla oynadığı misket oyununu hatırlatan bu cılız sarı ışıktı. Belki de bu, dışarıda yağan yağmurdur. Zifiri karanlığı bıçak gibi yaran ve babasının sobaya attığı odunların çatırdamasıyla birlikte cama çarpan damlalar, camdan geçip gözünden aşağıya doğru akmaya başlamıştı bile, sebep aramayı bırakmış ve annesinin çağrısına tekrardan kulak vermişti.

“Cumali, a Cumali hadi gel kahvaltıya,” diye seslendiğinde Cumali orada olduğunun bile farkında değildi.

Peki şimdi orada mıydı, memleketine giden otobüsün, otogarda yola çıkmayı beklerken üzerine oturduğu çantasını aratan koltuğu, ona nerede olduğunu her tümsekte tekrar hatırlatmakta ve annesinin sesiyle adeta bir savaş haline girmekteydi. Cumali ise her defasında tam annesinin sesine cevap verecekken bir tümsek geliyor ve onu annesinden çok uzaklara, İstanbul'un mutluluktan eser kalmayan sokaklarından Trakya'nın “bir zamanlar” mutluluk kokan köyüne götüren bir otobüste olduğunu hatırlatıyordu. Belki de bu o kadar kötü bir şey değildi, aksine Cumali bu tümseklerden hoşlanmaya bile başlamıştı, duyduğu özlemin onu böylesine hırpalamasından kurtaran bu tümsekler, ona nefes alma vakti tanıyor ve özleminin birazdan sona ereceğini söylüyordu. Tabi bunun dezavantajları da yok değildi, her defasında kendisinden uzaklaşan rutubet ve annesinin yaptığı yemeklerin içine işleyen kokusu, yerini yanında oturan adamın ter ve toprak kokusuna bırakıyordu. Yolculuğa yalnız başlamasına rağmen yolun yarısında otobüse binen bu adam, her haliyle tarladan döndüğünü belli ediyordu. Cebinden sarkan sarı eldivenleri, kadife pantolonu, her çapasını vurduğunda uçuşan tozların, terleyen gömleğine yapışmasıyla ortaya çıkan, moda kelimesinin yoldan sapıp da insanları esir etmeye başlamadığı zamanların en moda kıyafeti ve belki de babasından miras kalan kasketi, kısmen uzun boyuyla, çelimsiz ama kol-tuğa oturduğunda kendini belli eden güçlü vücutuyla ve hatları keskin bir şekilde belirgin olan yüzüyle birleştiğinde Trakya insanın bir özetini oluşturuyordu. Otobüsün geri kalanını ise Cumali'nin çektiği bu ızdıraptan bihaber İstanbul'da yaşayan çocuklarından evlerine dönen, kasketleriyle ve pardösüleriyle birbirinin kopyası gibi duran insanlar oluşturuyordu. Her tümsekte bu insanların hüznü ve bolca pişmanlık renkli yüzleriyle karşı karşıya kalan Cumali, her defasında yeni oradan gelmemiş gibi geçmişe gidiyordu. Ve bunu, kendisi hissetmese de ailesine daha yakın olabilmek için yapıyordu.

Neden yola çıktığını daha evden çıkmadan unutan Cumali, belki de onu çağıran, yirmi yıldır içini kemiren duygunun ne olduğunu arıyordu. Yoksa İstanbul'un, köyünün sokaklarından daha güzel olan caddelerinden mi sıkılmıştı. Ya da kim bilir, belki köydeki ahşap evinin, yanında gecekondu gibi kalacağı apartman dairesindeki camından, boğaz manzarasını izlemekten yorulmuştu. Kendisine sorduğu bu soruya cevap veremeyen Cumali, onu içine çeken bu girdabın derinliklerine doğru, arkasında çocuklarını, çok sevdiği eşini ve hiç sevmeydiği işini bırakmış bir halde sürükleniyordu. Yanına ne bir eşya almıştı ne de hazırlık yapmıştı, gittiğinde kendisini bekleyen o manzaradan öylesine umutluymuş ki sanki o yirmi yıl hiç geçmemiş, annesinin yaptığı o yemek hiç soğumamıştı. İçine girdiği yün yorgan sanki, daha demin içinden çıktığı gibi sıcaktı. O ahşap merdiven tekrar aynı sesle gıcırdayacak ve o perde tekrar yüreğine dokunup o yirmi yılı oradan çekip çıkaracaktı. Otobüsün kapısı tekrar açılana kadar bütün bu duygular peşini bırakmadı, yanındaki adam ayaklanarak kapıya doğru ilerlediğinde, dışarıda yağmur tüm hızıyla devam ediyordu. Adam ise sanki yağmur yağmazcası-na yoluna devam ediyor, uykusunu tam alamamış silik yüzlerin yanından geçerken bir yandan da elleriyle koltukların baş kısımlarından destek alıyordu, kapının oraya geldiğinde, Muavinin:

“Hayırlı akşamlar Mehmet abi,” deyşiyle kendine gelen adamın başını iki yana sallayarak

“Hayırlı akşamlar Fatih,” demesi bir olmuştur.

Olanları sindiği yerden izleyen Cumali kapının bir an önce kapanması için dua ediyordu, dışarıdan gelen soğuk hava, savunmasız yakalanan vücudunu titretiyor yorganının altına girmesine izin vermiyordu. Adam otobüsün merdivenlerinden inip gökyüzüne bir bakış attıktan sonra, tekrar gelerek:

“Cümleten hayırlı akşamlar,” dedi ve yağmurun altında belli belirsiz köy tabelasının yanındaki yoldan, köyünün mutlu sokaklarına doğru yürümeye başladı.

Cumali'nin içine anlık bir boşluk ve çaresizlik düşmüştü, adamın “Hayırlı akşamlar,” derken yüzü, bir anlık Cumali'ninkiyle karşılaşmış ve faltaşı gibi olan mavi gözleri Cumali'nin hayallerini gerçekliğiyle delip geçmişti. Kapı kapanmıştı ama Cumali artık yorganın yerini bulamıyor, ahşap merdivenlere her bastığında anlamsız bir boşluğa düşüyordu. Şu an ne yapıyordu, eşi evde onun için endişeleniyor, çocuklarına söylediği bahanelerle babalarının yokluğunu anlatmaya çalışıyordu. Bu ruh halinden kurtulması çok uzun sürmedi, zaten bu duyguları yirmi yıldır yaşıyor, yirmi yıldır aynı boşluk ve anlamsızlık yüzünden kendisini harap ediyordu. Tam sofraya oturmuş annesinin pişirdiği ekmeği yi-yecekken, tanıdık bir tümsek onu bundan alıkoydu, yağmur daha da şiddetlenmişti, Cumali camın buğunu elinin tersiyle sildiğinde, otobüsün loş kırmızı farının aydınlatığı “Izgar Köyü” yazısını diğer bütün yolcuların aksine okuyabilmişti. Muavin koltuğundan kalkarak Cumali'nin olduğu bölüme geldiğinde o vazgeçmenin eşiğindeydi, yirmi yıl onu buraya kadar getirmişti ama artık onu buradan ileriye götürebilecek tek kişi kendisiydi.

“Izgar.”

Cumali yerinden ayrılmıyor, aksine bizzat kendisin hitaben söylenen bu söz karşısında daha çok siniyordu. Gözünü tabelanın üzerinden hiç ayırmadan, oturduğu yerde kala kalmıştı.

“Cumali abi, Izgar abi,”

Muavin elindeki yolcu listesiyle yanına kadar gelmişti. Hemen geri dönmekle, biraz daha inmeyi düşünüp geri dönmek arasında kalan Cumali, bu duygulara kapılmadan:

“Hayırlı akşamlar,” diyerek biranda kendisini otobüsün dışına fırlattı, yağmur ıslatıyor ama o ıslanmıyordu. Daha demin üşüyen vücudu yerini babasının yaktığı sobanın sıcaklığına vermişti. Otobüs hemen ardından hareket etmiş ve Cumali'yi az ilerideki köy girişiyle yapayalnız bırakmıştı. Saati 01.08'i gösteriyordu. Bundan sonrasını hiç düşünmeyen Cumali, köy girişinde kardeşleriyle yaptığı mutlu yürüyüşleri düşünmeden kendisini alamıyor Yağmurun iyice hızlanmasını aldırıyordu. Kendi ağırlığının bir o kadarını daha üstünde taşımasına rağmen yerinden hiç kılmıdamıyor, köyün girişini aydınlatan lambanın ışığında, babasıyla gece yürüyüşlerinden birine çıkıyordu. Saat 01.46'yı gösterdi-ğinde artık ayakta duracak mecali kalmamıştı, tam olduğu yere annesiyle beraber salata ektiği bu güzel toprağa yüzüstü düşeceken, ileriden gelen bir ışık onun tüm huzurunu bozmuş ve mutluluğuna engel olmuştu. Yanına yaklaşana kadar bunun ne olduğunu kestiremeyen Cumali traktörün yanına gelmesiyle iyice irkilmışti.

“Hayırlı akşamlar, siz kimsiniz, burada ne arıyorsunuz?”

Adamın soruları karşısında afallayan Cumali, adama kendisini ailesinden koparan birine bakması gerektiği gibi bakıyordu.

“Çok yağmur var, binin, gideceğiniz yere kadar bırakayım sizi.”

Adam yağmurun çıkardığı gürültüden sesini duyurabilmek için olağanca gücüyle bağırıyordu, buna karşılık Cumali ise o gürültüyü duyabilmek için olağanca gücüyle ses çıkarmamaya gayret ediyordu. En sonunda adamın kornaya basmasıyla kendine gelen Cumali, üzerinde taşıdığı ve bir bahçenin ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek olan suyuyla beraber traktöre bindi.

“Nereye gidiyorsunuz?”

Cumali artık iyice bitap düşmüş, bırak konuşmayı, traktörün, kardeşini ayağında uyuttuğu günleri hatırlatan sallanışı karşısında, oturmakta bile güçlük çekiyordu. Git gide boğuklaşan görüntüler yerini karanlığa bırakmaya başla-mıştı ki köyün barajına atladığı günlerdeki gibi bir hisle çok arzuladığı toprağa kavuştu.

Gözünü açığında üzerine atılmış bir araba yükü battaniyenin altından zorlukla çıkmıştı ve nerede olduğunu anımsamaya çalışıyordu. Kendisine göre ülke ortalamasının üstünde olan zekâsı onu yarı yolda bırakmış ve arabadan in-dikten sonraki kısmı bir türlü hatırlayamamıştı. Üzerinde bulunan battaniyelerin dışında bomboş olan odanın sokağa bakan kısmının boydan boya cam oluşu, ayılmasına yardımcı olmuş, zihnini toparlaması gerektiğini ona hatırlatmıştı. Sol eliyle kulağına kadar gelen dağınık, nemli kumral saçlarını karıştırdıktan sonra camın önündeki boş duvara yaslandı.

Neden buradaydı, İstanbul'dan onu buraya getiren bu duygunun sebebi neydi, mutlu olmak istiyordu elbette, peki ya mutlu değil miydi, evet mutluymuş, ama bu çok uzun sürecek gibi durmuyordu, bütün bu sorular kafasının içini öylesine doldurmuştu ki, karından gelen açlık sinyallerini algılaması imkânsız hale gelmişti. Saat 12.13'ü gösterdiğinde kalkalı neredeyse üç saat olmuş ve duygularını kısmen belirli bir zemine oturtmuştu, son kez kararlarının üzerinden geçerek buraya gelme gayesini yerine getirmek üzere konulduğu odadan çıkmaya karar vermişti.

Onu buraya getiren mutluluğunun sebebine ulaşma dürtüsüydü, yani en azından öyle olmalıydı, hayatı boyunca hep anılarında yaşamış, anılarıyla mutlu olmuştu. En sıkıntılı zamanlarında yanında hep onlar olmuştu ve artık onlara olan borcunu ödeme vakti gelmişti, hiç hak etmediği halde onu bunca yıl boyunca hayata bağlayan bu kadim dostlar gün geçtikçe daha çok yakasına yapışıyor, mutluluğunun onların elinde olduğunu daha çok hatırlatıyorlardı ve Cumali'nin onlardan vazgeçmeye hiç niyeti yoktu. Çünkü en güzel arkadaşlıklar bu mekanlarda yaşanmış, en samimi komşuluklar bu sokaklarda gerçekleşmiş ve insanların gerçekten bir aile olabileceği bu evlerde kanıtlanmıştı. Dostlarına olan borcunu evinden başlayarak ödemeye karar veren Cumali, onları buralarda yalnız bıraktığı için kendisini nasıl affettireceğinden ise emin değildi. Evinin bulunduğu sokağın başındaki bakkalı, bakkalın hemen yanında, peynir tenekelerinden yapılma saksılardan çıkan fesleğenlerin kapattığı rengarenk demir kapıları, görevleri anılarındaki o sokağın mutlu ve kalabalık havasını korumanın ötesine geçmeyen şalvarlı teyzeleri daha dün gibi hatırlıyordu. Eğer anılarındaki o mutluluğu tekrar yaşamak istiyorsa buradan başlamalı ve emin adımlarla ilerlemeliydi, tabi önce buradan çıkmalı ve kendisini buraya getiren adama bir teşekkürü çok görmemeliydi. Oturduğu yerden doğrulup camın kenarına kadar yavaş yavaş ve aksayarak yürüdü, camın kenarına geldiğinde burasının muhtarlık binasının yanındaki misafirhane olduğunu anlaması üzerine, demir mandalını geriye çektiği kapı, aradığı şeyi arkasında bulamayacağını ısrarla söylemek istercesine açılmakta zorluk çıkarmıştı, Cumali dışarıya ilk adımını attığında etrafta onu izleyen ne bir meraklı göze ne de hatıralarından çıkıp onun bu yalnızlığına merhem olacak bir dostla rastlamıştı. Dün yağın yağmurun serinliğini iliklerine kadar hissediyordu ki aksi zaten imkansızdı. Üzerinde taşıdığı su stokları azalmasına azalmıştı ama onu üşütmeye yetecek kadarlık kısmı hala onunla beraberdi. Hava kapalı ve sisli olmasının yanı sıra, bu sis insanlığa getirmiş olduğu yalnızlık ve melankoliyi Cumali'ye fazlasıyla vermeye hazırlıklı gelmiş gibi görünüyordu, karşısında duran köy meydanı anılarındakinden çok farklıydı, babasıyla beraber camiye gittiği gizemli yol burası mıydı, belki de o yanlış hatırlıyordu, peki ya göbekteki kuru otlarla süslenmiş virajın karşısındaki kahve, onu da mı yanlış hatırlıyordu, kardeşleriyle geldiği ve sırf büyüdüklerini kendilerine kanıtlamak için soda aldıkları kahve burası mıydı, oysa burada iki üç ihtiyardan başkası kalmamıştı ki onlarda çoktan anılarında yaşamaya başlamış ve yanlarında bulunmaya güçleri yetmeyen dostları gibi, bu dünyayı terk etmişlerdi. İçindeki bu anlamsız boşluğu düşünecek vakti olmayan Cumali kaldığı misafir odasının yanındaki muhtarlığa girmek için sabırsızlanıyordu, birbirine çarpmaktan bütün kontrol mekanizmasını kaybetmiş dişleri, biraz daha dışarda durursa endişelenmesi gerek en hafif şey olacaktı. Muhtarlığın mavi demir kapısı şu ana kadar gördüğü tek tanıdık simaydı, gerçi onun da çok değişmediğin söylemek yersiz olurdu, kırılan ahşap dişlerinin yerine altın sarısı dişler yaptırmış ve yüzünde yaşlılığın getirmiş olduğu kahverengi lekeler oluşmaya başlamıştı. Cumali titreyen parmaklarıyla kapıya iki kez vurmakta o kadar zorlanmıştı ki üçüncüyü vurmaya hiç yeltenmemişti bile. Muhtarlığın kapısı hafif bir gıcırdaymayla açıldıktan sonra muhtar elindeki ince belli çayıyla, gri takım elbisesi ve tam olarak, kıyafetiyle nasıl bir uyum sağladığı anlaşılmayan çizgili yeşil kravatıyla karşında belirmişti, sanırım bu da onun hatıralarında yaşayan ve onu her gördüğünde cebinden şeker çıkarıp veren muhtar değildi. Kalbının hakkını veren bir yüz ifadesine sahip olan bu adam, bırıyığı ve her sabah ınzamı tıraş olduğuna şahit aratmayan yüzüyle, insana her ne kadar samimi bir yüz portresi çizse de kaşlarının çatıklığı ona ilk bakışta anlaşılması zor bir otorite katıyordu. Elindeki çayı havaya kaldırarak:

“İçeriye girmek ister misiniz?” diye sordu.

“Çok sağ olun, acaba giyecek kıyafetleriniz var mı, biraz daha bu halde durursam sanırım hipotermi geçirerek sizinle tanışma şerefine nail olamayacağım.”

“Tabi, tabi olmaz olur mu, siz burada bekleyin hemen geliyorum.”

Muhtarlık binasının içi karşılıklı iki kapı ve bir duvarın birbirinden ayırdığı iki odadan oluşuyordu. Kapılardan biri daha demin içeriye girdiği kapı, diğeri ise muhtarın evin bahçesine çıkan ikinci kapıydı, muhtar sözünü söyler söylemez bu kapıdan çıkmış ve evden temiz kıyafetler almak için koşarak gitmişti. Cumali odalardan ilkinin muhtarın odası ikincisinin de depo olarak kullanıldığını bildiğinden, muhtarın köy kahvesinin cazibesini aratmayacak makam oda-sına kurulmuştu bile, bir dolap, eski bir soba, masa ve önünde iki koltuktan oluşan bu makam odası, lambası olmasına rağmen sobanın havalandırma deliklerinden tavana yansıyan ışıkların yanı sıra, iki camın önünde ve masanın üzerinde bulunan mumlar sayesinde aydınlanıyordu. Duvarların köşeleri rutubetten iyice dökmüş, odanın köşesinde bulunan ve yeni dikkatini çeken çekmeceli dolap, üzerindeki eski evraklar ve gaz lambasıyla beraber çürümeye yüz tutmuştu. Bu



manzara mum ışığının da yardımıyla Cumali’ye:

“Keşke sizlerle bir anımı paylaşmış olsaydım. İçimi ısıtan bir zamanda, hala genç kaldığımız bir mekânda tekrar karşılaşabilseydik,” dedirtirecek cinstendi.

Cumali daha önce tanımadığı bu yabancılarla bir anı oluşturmanın derdine düşmüşken arka kapı muhtarın heyecanına ortak olarak hızla açılmıştı. Muhtar içeriye vardığında elinde kadife kahverengi bir pantolon, gri bir gömlek ve neredeyse aynı grilikte örme bir süveter tutuyordu.

“Affedersiniz, biraz geciktim. Lütfen bunları hemen şuracıkta giyiverin, hanım birazdan sizin için yemek getirecek. Susadınız mı? Elbette susadınız, kusuruma bakmayın kafam biraz dağınık, insan kendi işiyle uzun bir zaman uğraş-mayınca sanırım işinin kendisine kattığı meziyetler de ondan bir o kadar uzaklaşıyor.”

Muhtar bir yandan sobanın yanında bulunan güğümden su doldurmaya çalışıyor, bir yandan da arkasında üzerini değiştirirken bacakları titreyen adamla konuşmasına devam ediyordu.

“Çok sağ olun, çok uzun zaman önce çıkmam gerek bir yolculuğa, hazırlıksız ve tedbirsiz çıkarak size bu kadar zahmet vermek istemezdim, kusuruma bakmayın.”

Bir yandan bu şartlar altında, pantolonu giymek için bile ayağını kaldırmasının onu ne kadar zorlayacağını düşünen Cumali, az ilerisindeki adama yapabileceği en uzun konuşmayı yapmıştı. Misafiri giyinene kadar sobanın olduğu taraftan dışarıyı seyreden muhtar, Cumali’ye göre, dışarıdaki manzarayı sadece kendisine saklayan bu perdesiz, ahşap çerçeveli camdan, sis tabakasının altındaki anılarını arıyordu.

İçinde yaşadığı onca acı ve ıstıraba rağmen yakınındaki insanlara zarar vermeyi aklından bile geçirmeyen soba, ara ara giyinmekte zorlanan Cumali’nin çıkardığı gıcırıtı ve soluk sesleriyle bölünen konserini, Cumali giyinene, muhtar da aramayı bırakana kadar devam ettirdi.

“Tekrardan çok sağ olun, siz olmasanız büyük ihtimalle babamla beraber çıktığım o gece yürüyüşünden asla geri dönemeyecektim.”

Elindeki suyu Cumali’ye göstererek masanın üzerine koyan muhtar, ıslak kıyafetleri devralırken bu sözler karşısın da irkilmişti.

“Kusura bakmayın efendim ama dün akşam yanınızda kimse yoktu.”

“Siz beni aldırmaayn, aklım biraz dağınık. Az sonra kendime gelirim, ancak bu yarım aklımla bile, bir şey beni rahatsız ediyor.”

“Buyurun efendim.”

“Siz beni tanıımıyorsunuz, benim sizi tanığım da söylenemez. Gecenin bir yarısı, ayyaşların çoğundan daha sefil gözükten bir adam, kapınızın önüne bırakıldığında onu neden misafir ettiniz, hatta bunun ötesinde yapmış olduğunuz bu yardımı neden hala devam ettirmektesiniz?”

“İsmail bir bakar mısın?”

Muhtar elindeki ıslak kıyafetleri iyice kavrayıp, diğer eliyle masanın önünde duran sandalyelerden birini göstererek:

“Hemen geliyorum. Cumali Bey lütfen oturun, hemen geliyorum, sorularınızın hepsini cevaplayacağım.”

Muhtar bunun ardından yavaş adımlarla odadan çıkmıştı. Cumali kendisiyle baş başa kaldığı bu zaman zarfı içinde, kendisine gösterilen sandalyeyi sobaya yaklaştırmış ve buraya hiç gelmemesi gerektiğini söyleyen zihnini kontrol altına almaya çalışıyordu.

“Neden buraya geldin?”

“Bir dosta borcunu ödemek için.”

“Çok geç kalmadın mı?”

“Hem de çok.”

“Yirmi yıl önce kendine bir söz vermemiş miydin?”

“O sözü daha İstanbul’a varmadan bozdum.”

“Peki ya şimdi ne olacak?”

“Sanırım yaptığım plan üzerine devam edeceğim, buradan geri dönüş yok.”

“Borcunu hemen ödemek ister misin?”

“Hayır. Daha değil, ben, ben hazır değilim. Önce oraya gitmeliyim.”

Ortalık sakinleşmişti, Cumali’nin aklındaki bütün düşünceler yerini tavan da birbiriyle kavuşan ışıkların huzurlu dansına bırakmıştı.

Aradan yaklaşık yarım saat kadar bir süre geçmiş, Cumali oturduğu sandalyede uyuyakalmıştı. Uykusunda aklıktan guruldayan midesine ziyafet çektiyordu ki muhtarın içeriye girmesiyle beraber açlığını tekrar hatırlayarak bu ziyafeti yarım bırakmak zorunda kaldı.

“Buyurun efendim, kusura bakmayın bir kez daha geciktim. Elbiselerinizi bahçeye astım, bu hava koşullarında kuruması pek mümkün olmasa da sanırım onları kokmaktan kurtardık.”

“Çok sağ olun, oturmaz mısınız?”

Muhtar elindeki yemek tepsisini Cumali’ye verdikten sonra diğer sandalyeyi alarak sobanın yanına çekti. Oturmadan önce inşaat demirinden bozma karıştırma demiriyle açtığı sobaya hiç acımadan, istiflediği odunlardan iri yarı olanları attı ve ahşaptan yapılmı bu sandalyenin üzerine tecrübeli bir şekilde iyice yayıldı.

“Tekrar hoş geldiniz efendim, umarım yemekleri beğenmişsinizdir, siz yemek yerken izin verin bende sorularınızı yanıtlayayım, dün akşam sizi yolun kenarında bayılmak üzere bulan bendim, size ilk başta her ne kadar yardım etmekten korksam da bırakın bir insana zarar vermeyi ayakta bile durmakta güçlük çektiğinizi anladığımda yardım etmeye karar verdim. Eğer siz traktörden düşmeseydiniz ve ben cebinizdeki cüzdandan sizin kim olduğunuzu anlamasaydım büyük ihtimalle şu anda sizinle bu kadar rahat konuşabiliyor olmazdım.”

Cumali cüzdanının varlığını bile unutmuştu. Şu an tek düşünebildiği yediği bu harika barbunya yemeğinin ev yapımı ekmekle birleştğinde annesinin yemeğine ne kadar çok benzediğiydi.

“Tabi ya cüzdanım, tamamen aklımdan çıkmıştı. Peki ya beni nereden tanıyorsunuz? Buralardan gideli çok uzun zaman oldu ki daha o zamanlar çocuktum, şeyden beri yoktum şey... yemek için çok teşekkür ederim, eşinize de teşekkürlerimi iletin, tekrardan geçmişe, annemin yaptığı yemeklere götürdü beni, ah şu an buna o kadar çok ihtiyacım var ki.”

“Hiç sanmıyorum efendim, bu yemeği eşim yaptı ve annenizle tanıştığını da sanmıyorum, hem annenizin yemeğinin, eşimin yaptığına benzemediğinden nasıl emin olabilirsiniz ki.”

“Kusura bakmayın efendim, ben sadece tekrardan o mutlu anılarımı hatırladım, son zamanlarda bunu çok sık yaşıyorum, daha doğrusu yaşamak için uğraşıyorum, bilirsiniz artık zaman eskisinden çok farklı.”

“Size katıldığımı pek sanmıyorum bayım, ben gerçekçi bir insanım ve geçmişin sadece yaşanmış anlardan ibaret olduğunu düşünüyorum. Anı yaşıyor, geçmişten ise ders almak dışında faydalanmıyorum. Çünkü biliyorum ki geçmişin o güzel hayaletleri sizi yakaladığında sizden geriye nefes alıp veren bir bedenden başka bir şey kalmıyor. Sorunuza gelecek olursak, kusura bakmayın öncelikle kendimi tanıtmam gerekirdi, şehirden insanlardan bu kadar uzak yaşamak insanı köreltiyor. Adım İsmail Çiçek her ne kadar siz beni tanımasanız da ben sizi çok iyi tanıyorum, babam köyün eski muhtarı Ali çiçek ve sanırım sizinle tanışıyordu değil mi?”

Cumali bu arada elindeki tepsiyi ayağa kalkıp masanın üzerine bırakmış ve sandalyesine kıvrılmıştı.

“Ali abiyei tanımaz olur muyum, o olmasa büyük ihtimalle İstanbul’da yaşadığım patron baskılarına dayanamazdım, o her seferinde yanıma gelir cebinden çıkardığı şekerlerle kırılmış olan gurumu okşar ve hasret kaldığım o patron işçi ilişkisini bana yaşattırdı. Ama onu bayadır görmüyorum o nerde acaba? Onu şeyden beri görmüyorum şey...” yine dalıp gitmişti.

“Durumunuz çok vahim, cebinden çıkardığı erimiş şekerler dışında size hiçbir yardımcı dokunmayan birini hayatınızın merkezine koymuş olmanızda sanırım bunu kanıtlıyor. Evet o muhtar Ali benim babamdı, ben o zamanlar daha 14 yaşlarındaydım, haftada bir yatılı kaldığım okuldan eve geliyor, bir iki gün kalıp tekrar dönüyordum, ancak o faciadan sonra babamın sizi aylarca nasıl aradığını, Trakya’da bakılmadık tek bir köy bile bırakmadığını sanki hep onun yanındaymışım gibi hatırlıyorum.”

“Ben, ben kaçmadım bayım, beni bu şekilde suçlayamazsınız, ben 15 yaşında bütün ailesini kaybetmiş her çocuğun yapması gerekenleri yaptım. Yanıma aldığım bütün mutlu hatıralarımla beraber buralardan çok uzağa gittim ve orada mutlu bir hayat kurdum.”

“Sizi suçladığımı sanmıyorum, aksine bunu başarabildiğiniz için sizinle iftihar ediyorum. Bir de bana bakın, hayatı boyunca yatılı yurtlarda kalmış okumam geren bütün eğitim kademelerini bitirmiş biriyim, peki ya sonuç, ölmeye yüz tutmuş bu köyde bir çiftçiyim. Muhtar olduğumu siz gelene kadar unutmuşum bile, inanır mısınız bu takım elbise babamın, o vefat ettiğinden beri ilk defa giyiyorum. Ben muhtar olurken seçim falan olmadı, köylünün benim muhtar olduğumu bildiğini bile sanmıyorum. Bu köy bir hastalıktan farksız, her gün tarlaya giderken bakışlarıyla ruhumu emen insanlar, tek işleri birbirlerinin kuyusunu kazmak olan dostlar. Hayır bayım ben anılara inanmıyorum, çünkü orada hiçbir şey yok.”

“Başınız sağ olsun, peki ya yaşadığımız an efendim, eğer anılarımız dediğiniz gibi sadece yaşanmış anlardan ibaretse, neden şimdi o zamanlar ki kadar mutlu değiliz, o mutluluğu bir zamanalar yaşamamış mıydık, neden şimdiki anlarımız geçmişin o mutlu anıları arasına değil. Sizi bilmem, ama ben artık her şey için çok geç olduğunu düşünüyorum, artık ne o anıları oluşturacak anlarımız ne de bizi bir arada tutacak bağlarımız var. Ben orada mutluyum efendim, annem, babam ve kardeşlerimle beraber.” Beş dakikalık donuk bir sessizlikten sonra “Madem anılarınızla yaşamıyorsunuz o zaman neden buradasınız İsmail Bey? Anlattığınıza göre istediğiniz yerde bir iş bulma imkanına sahipsiniz.”

“Bunu anlatması o kadar da kolay değil, ben buraya geleli yaklaşık 6 yıl oluyor, babam olmadan tam 6 yıl, ben bütün kötü haberleri, sizin o mutlu anılarınızın geçtiği güzel zamanlarda, yurt köşelerinde ve insanların hakkında şiirler

EHAD

Edebiyat ve Hikmet Araştırmaları Dergisi

[Journal of Literature and Wisdom Researches]

Yıldı 2 Sayı / Ulusal Süreli Yayın / E-Dergi

6 aylık ulusal süreli araştırma dergisi

Yıl 2 Sayı 4 Yaz 2025 /E-ISSN: 2980-4094 / 50 TL

EHAD Adına Sahibi/Owner: Ahmet Şimşek

Editör/Editor: A. Ömer Şimşek

Sosyal Medya/Social Media: Naime Sır

Web Yönetim/Web Design: Seyyid Ahmet Rufaioğlu

YÖNETİM YERİ/CONTACT

Adım Sok. No: 2A/1 Mimar Sinan, Pursaklar/ANKARA

Telefon/Phone: 541 399 95 00

E-posta/E-mail: edebiyatvehikmetdersisi@gmail.com

Genel ağ/Web: www.ehaddergisi.com

Sosyal Medya/ Social Media: twitter.com/Ehaddergisi/ Instagram.com/chaddergisi

ABONELİK/SUBSCRIPTION

Telefon/Phone: 541 399 95 00/ Yıllık, 2 sayı 100 TL

Genel Ağ Tasarımı/Web Design: www.rufaimedya.com

Baskı Tarihi/Print Date: 01 Aralık- 01 Haziran

Bu dergi Dünya Dergiler Birliği Üyesidir.

Edebiyat ve Hikmet Araştırmaları Dergisi ulusal bir dergidir. Yıldı 2 sayı yayımlarını ve Türkçe İngilizce makalelere, çevirilere, analizlere, sanat metinlerine ve kitap tanıtımlarına yer vermektedir. Dergide yayınlanan makalelerden ve sanat metinlerinden yazarları sorumludur.

Yazım Kuralları

- Ürünlerinizi edebiyatvehikmetdersisi@gmail.com adresine ürününüzün konusuna göre e-posta konu kısmına “EHAD için” notunu düşerek gönderiniz. Dolaylı gönderilen veya adresimize iletilmeyen ürünlerin sorumluluğu dergimize ait değildir.
- Elektronik postayla gönderilen her türlü yazılı ürünün Word dosyası içinde, ürünün adı ve yazarın adı hem dosya içinde en üste hem de dosya adına yazılarak; her türlü görsel ürünün JPG veya benzer versiyonda bir dosya olarak e-postaya ek olarak gönderilmesi gereklidir.
- Gönderilen her ürün nihai olarak gönderilmelidir. Bir başka deyişle “düzeltili şekli yeniden gönderiyorum”, “son şekli” vb. ibarelerle yeniden gönderilen aynı ürünlerin sonraki versiyonları dik-kate alınmayacaktır. Gelen her ürünün ilk gönderilen versiyonu esas alınacaktır.
- Yazım kurallarında TDK kurallarını kısmen uyguluyoruz. Dergimizin kurulma gayeleri gereği farklı kurallarda uygulanabilmektedir.
- Metinler Times New Roman yazı karakteri, 12 punto ve 1.5 aralık ile gönderilmelidir. Gönderilen dipnotlu yazılarda Word içindeki “Başvurular-Dip not ekle” ilişimi kullanılmalıdır.
- Paragraf girintisi TAB tuşuyla yapılmalıdır.
- İlk kez şiir gönderecek şairlerden en az üç şiirleriyle birlikte, şiirle olan ilişkilerini de içeren kısa özgeçmişlerini de göndermelerini istiyoruz. Şiirler ve özgeçmiş bir “Word” dosyası olarak e-postaya ekleme yapılmalı. Dosya adında ve dosya içinde en üstte şairin ad ve soyadı, her şiirde o şiirin başlığı mutlaka yer almalıdır.
- Bu taleplerimize uymayan gönderileri, malesef değerlendirmeye alamıyoruz.



yazdığı boğazın, şairlerin hiç uğramadığı kayalıklarında aldım. Mutlu zamanlarım oldu mu, oldu efendim ama sanırım hepsinde yanımda babam vardı ve onun gidişinden sonra bunlarında hiçbir anlamı kalmadı. Cenazeye geldikten sonra bir daha ayrılamadım, neden mi, bende tam olarak bilmiyorum, ama sanırım o köşelerin bağımlısı olmuştum ve kurtulabildiğim ilk anda dönmeyi bir daha hiç düşünmedim.”

“Anlıyorum efendim.”

Gelecek dediğin, yaşanmamış geçmişten ibarettir yalanıyla tüm hayatını idame ettirmeye çalışan ve anılarını, sanki o yaşamamış gibi yalanlayan bu iki adam, saat 16.38’i gösterene kadar, bir sonraki cümleleriyle kendilerini yalanladıkları bu sohbetlerine devam ettiler. Aslında ne Cumali kendini kandırdığı kadar mutluydu ne de muhtar İsmail sandığı kadar mutsuz. Cumali eski evinin yanmış harabesinin yanına giderek anılarıyla helalleşme fikrinden çoktan vazgeçmişti. Muhtarın anlattığı ama kendisinin bile inanmadığı, anıların sadece ders çıkarılması gereken anlardan ibaret olduğu ve anılara ihtiyaç duymadan da mutlu olunabileceği fikri kafasını öyle bir kurcalıyordu ki, akşam yemeklerini yedikten sonra, muhtarın evinin küçük misafir odasındaki yer döşəğinin, anılara dalması için bunca çabasına rağmen neredeyse, evde iki günlüğüne olmayacağını söyleyip yalnız bıraktığı eşini, o mutlu anılar diyarına geçmeden hatırlayacaktı. Muhtarın durumu da çok farklı sayılmazdı, Cumali’nin mutsuz anılarını tamamen zihninden silip, mutlu olanlarıyla beraber yaşayabiliyor oluşu, içine düştüğü bu çaresizlikten kurtulmak için ona bir yol sunuyordu. Dün gece çıkan fırtınanın kopardığı elektrik kabloları, kıvılcımlarıyla yaktığı mumların altında, çalışmaktan, yorulmaktan ve tekrar çalışmaktan bunları düşünmeye hiç vakit ayıramayan bu iki adamın, tekrardan hayata dönmek için çırpınan bedenlerini sessizce izliyordu. Uluyan camların ardına saklanmış kader, kanepenin üzerinden aldığı eski tiğlarıyla belki de ilk defa ağlarını bu iki adamın lehine örüyordu.

Sabah olduğunda, kader eline aldığı tiğları kanepenin üzerine bırakmış, insana gün yüzüne çıkmayı bekleyen duygularını hatırlatan sis, Izgar köyünün çamur ve anılarla sıvanmış sokaklarındaki yerini almıştı. Bu sabahın bir önceki sabahdan ve onun da öncesindeki sabahlardan bir farkı yoktu belki, ama bu iki adamın, dün sabah yatağından ve misafir odasının çürümeye yüz tutmuş halısından kalkan iki yabancıyla arasında arasındaki fark, ölçülemeyecek kadar çoktu. Muhtar İsmail gecenin çoğunda, uzun yıllar boyu çocuğunu kaybetmiş bir annenin evladına kavuşması gibi, kaybettiği anılarına kavuşmanın sevincini yaşıdı. Cumali ise evde onu çok seven bir eşinin, bu zamanda yaşamlarına rağmen mutlu anılar biriktirebilen çocuklarının varlığını hatırladı.

Saat 10.17’i gösterdiğinde yeni muhtar ve yeni Cumali kahvaltılarını etmek üzere indikleri mutfakta karşılaştılar, birbirini tanımayan bu iki yabancı kahvaltıdan sonra temkinli adımlarla evin bahçesinden muhtarlık binasına kadar birbirlerine eşlik ettiler. Muhtar eline aldığı kartonlarla sobayı tutuşturmaya çalışıyor, Cumali’de muhtarın direktifleri doğrultusunda mumları yakmaya çalışıyordu. Hava iyice soğumuştı. Muhtarın eşi hemen arkalarından koşarak gelip sırtlarına birer battaniye illeştirmese, sobanın yanmasını beklemek göze alınamayacak kadar büyük bir riskti. Yaklaşık yarım saat sonra, sobanın karşısına sandalyelerini çekip, yüzlerine vuran mum ışığının altında ilk kim konuşacak diye bekleyen bu iki adam, sanki oradan hiç ayrılmamış gibiydiler. En sonunda yarışmayı kaybeden muhtar:

“Cumali Bey geldiğinizden beri aklıma takılan bir soru var, dün sizin bu soruma bir cevap vermenizi umuyordum ama sanırım kismet bu güneymiş. Siz bunca yolu neden geldiniz? ailenizden bu kadar uzağa, hiç tanımadığınız bir muhtarla konuşmak için gelmemişsinizdir sanırım.”

“Aslına bakarsanız, sanırım haklısınız. Ben buraya anılarımı aramaya geldim, sanıyordum ki beni yiyip bitiren bu duygular, zamanın da bir daha hatırlamamak üzere hafızamdan sildiğim anılarımdan kaynaklanıyor ve beni geri çağırıyorlardı.”

“Ne oldu peki, bulabildiniz mi?”

“Bulmak mı, yapmayın efendim. Siz de çok iyi biliyorsunuz ki bu kendini kandıran bir adamın avuntusundan başka bir şey değil.”

“Sanırım haklısınız.” Muhtar bunu söylerken istemsizce gülümsemişti. “Ne oldu peki, sizi bu arayışınızdan vazgeçiren ve hala bu odada, bu sobanın karşısında sizi oturtan şey ne oldu?”

“Siz efendim.”

“Yapmayın Cumali Bey, gülünç oluyorsunuz.”

“Hiç sanmıyorum. Bana tekrardan yaşamayı siz öğrettiniz efendim, saplanıp kaldığım bu bataklıktan beni siz kurtardınız. Anılarımla yaşadığım bu hayatın anlardan ibaret olduğunu ve geçmişimizin bize, gerektiğinde destek olmak dışında bir faydası olmadığını siz öğretmediniz mi?”

“Öğrettiğimi sanmıyorum ama söylemiş olabilirim. Peki ya iyi anılarınız efendim, onları da gereksiz görmüyorsunuz değil mi? aksi takdir de kendimi asla affetmeyeceğim.”

“Beni şaşırtıyorsunuz İsmail Bey.” Aynı gülümseme bu sefer Cumali’nin yüzündeydi. “Tabi ki hayır, onlar benim her şeyim, beni ben yapan değerlerim. Ama ben şu anda sizinle burada bu odadayım, onlar ise geçmişin tozlanmasına müsaade etmeyeceğim sayfalarının arasında. Belki yine onları hatırlar, o zamanların hatırına mutlu olurum. Ama sanırım ben ailemle, arkadaşlarımla ve çok da hazzetmediğim işimle yaşayacağım, onları ise sadece hatırlayacağım.”

“Çok teşekkür ediyorum, Cumali Bey”

“Gecenin bir yarısı ansızın sağlkip, yemeğinizden yediğim ve bütün gün boyunca başınızı şişirdiğim için mi?”

“Hayır efendim, bana, benim olan ama kullanmaktan korktuğum zamanımı kullandirttiğiniz için, otuz dört yıllık hayatımın bir gecesini bile kendime ayırmadığımdan dolayı ne hallere düştüğümün farkına varmamı sağladığınız için.”

Göz yaşıyla gülümseme beraberken hiç bu kadar samimi gözükmemişlerdi, bu iki yeni adam bu odada, bu kadar kısacık bir zamanda, yeniden doğmuşlardı. Belki de tek gereken o mum ışığının altında birazcık uzanmaktı. Belki de sahibi olmasına rağmen, kimsenin sahiplenmediği o gökyüzüne, sislerin arasından bakmaktı.

Saat 17.36’yı gösteriyordu, akşam yemeği vakti gelmiş herkes sofradaki yerini almıştı. Cumali akşam otobüsüne yetişmek için, kaşığını elinden hiç bırakmadan olabilecek en kısa zamanda yemeğini bitirdi. Muhtarın eşi, daha kurumamış kıyafetleri, yol için hazırladığı yemeklerle beraber paketlemiş, kapının önüne bırakmıştı. Cumali, bahçenin muhtarlığa açılan kapısının önünde, bildiği bütün teşekkürleri kendisine ettikten sonra, kapının önünde duran traktördeki yerini aldı. Muhtarın da gelmesiyle beraber bu ikili, sislerin arasından ana yola doğru birbirlerine verdikleri misafirlik ve dostluk sözleriyle beraber ilerlemeye başladı. Kahvenin önünden geçerken muhtar:

“Selamünaleyküm, hayırlı sabahlar,” diye seslendi.

“Aleykümselam muhtar, hayırlı sabahlar.”

Cumali:

“Sanırım seni tanıyorlarmış.”

“Sanırım.”

TOPLUMDAKİ SANAT ALGISI / Ahsen Nisa DEMİR

Yüzyıllardır insanlık tarihinde çok önemli bir yer teşkil etmiş ve hala da değerini korumakta olan bu sanat nedir ya da mizahi bir değerlendirme kapsamında sormak gerekirse ‘neyin nesidir bu sanat’ ? “Tüm estetik sistemler özel türden bir duygu, heyecanla ilgili kişisel, özel deneyimi çıkış noktası olarak alır. Böylesi bir duyguyu harekete geçiren nesnelere sanat yapıtı denmiştir. Kuşkusuz tüm sanat yapıtları aynı duyguyu uyandırmaz; her yapıt farklı bir duygu üretir. Bu duyguya estetik duygu denir“ (BÜYÜKDÜVENCİ, S.2006). Heidegger , “Sanat Eserinin Kökeni” adlı eserinde sanatın, hakikatin işe koyulması olduğundan ve sanat aracılığıyla sanatçı dış dünyada hali hazırda bulunan varlıkların hakikatini/özünü kendi bünyesinde hemhal ettiğinden söz eder. 19.yy’a geldiğimizde artık hakikatin arka planda kaldığını görürüz bu dönemde. Öyle bir dönemki bu dönem, sanatçının iradesine göre, hayal gücüne göre sanat eseri şekil alıyor. Artık sanatın konusu genişliyor. Mesela, sokakta görüls çöpe atacağımız cinsten eşyalar sanat galerisinin göz bebeği oldu.

Dış dünyada o kadar çok gizlenmiş ve keşfedilmeyi bekleyen gerçeklikler var ki. İşte sanatçı da sanat dış dünyadaki o gizemi daha doğrusu gizlenmişliğin içindeki o gizemi ortaya çıkarmada aracı olan, vesile olan kişiyi oluşturmaktadır bu bağlamda. Bu nokta da sanatçı ortaya çıkardığı o hakikati eser haline dönüştürerek dış dünya da var olan bir şeyi eserinde var etmiş oluyor bir anlamda sanatçı. “Sanat gerçekliği, dış dünyayı yansıtan bir araç olarak görülür. Yani sanat, verili bir gerçekliğin temsili, taklidi veya onun kurgu yoluyla yansıtılmasıdır. Sanat eserine bakarız ve o an orada olmayan bir şeyi bize yansıttığını görürüz. Esere bakarız ve eserin dışında bir şeye göndermede bulunduğunu biliriz. Sanatçının çizdiği çiçeğin resmi saydamdır çünkü kendi dışında var olan bir gerçekliğin, doğadaki çiçeğin temsildir. Sanat eseri kendi dışında var olan ve onu önceleyen bir gerçekliği temsil eder. Gerçeklik oradadır, kopyası/kurgusu/temsili/taklidi de sanat eseridir” (Antakyalıoğlu, Z. 2012).

Eskiden birçok sanatçı sanatın toplumun bir ürünü olduğunu yani bi nevi sanatın toplumun bir yansıması olduğunu konusunda açıklamalarda bulunmuştur. Yani sanat toplum içindir anlayışı kast edilmektedir. Bu anlayış hakkında 19.yy.’ın ikinci yarısında felsefeci Hippolyte Taine (İpolit Ten), sanatın ırka, çevreye ve zamana bağlı olarak değişip dönüştüğünü ve herhangi bir sanat yapıtının sanatçının içinde bulunduğu tarihsel ve mekânsal bağlama, kültürel faktörlere ve en sonuncusu olan ahlaki değerlere göre bir görünüm kazandığını belirtir. Peki bu durum tehlike oluşturmaz mı sanat camiasına? Mesela, ben toplumsal faktörleri göz önünde bulundurarak ve tabi ki de ticari kaygıları geri planda bırakarak bir eser ortaya koydum. Toplum için sanat anlayışı bakımından yola çıkarsak gayet toplumun hayrına bir eser sunmuş oldum eserimin içerdiği toplumsal mesajlar bakımından. Fakat benim sunmuş olduğum bu eser yapı bakımından yani verdiği mesajlar dışında bir sanat eseri niteliği taşımıyorsa bu durumda bu anlayışı sürdüren bir sanatçı sanat camiasının yüz karası durumuna gelmiş olur. O zaman toplum için sanat yapmak toplumun hayrına sanat camiasının zararına olduğuna dair radikal bir çıkarımda bulunabiliriz. “Bir roman, toplumsal meseleleri merkeze koyuyor, bunları topluma faydalı olacak şekilde işliyorsa, bu roman başarılı bir romandır”¹. Sanatsal açıdan kusursuz olan bir eser ise, toplumsal konular açısından herhangi bir içerik sunmuyorsa, bu yaklaşıma göre iyi bir roman olarak kabul edilemez. “Toplum için sanat anlayışına getirilen eleştiriler, genellikle bu yaklaşımın ‘mesaj verme’ kaygısı üzerine yoğunlaşır. Sanatı farklı değerlendiren kişiler, bu anlayışı benimseyen sanatçıların toplumsal konuları fazla derinlemesine ele aldığına ve mesaj kaygısının zaman zaman sanatsal kalitenin önüne geçtiğine inanırlar ”². Bu durum sanat nedir, neye sanat denir sorularının yanında kime sanatçı denir sorularını da peşi sıra getirir. Sonuç itibariyle toplumsal kaygıyla yapılan sanat eserlerini sağlıklı bir eser olarak değerlendirmek çok zor gibi görünüyordu. Ayrıca bu dönemde sanat için sanat anlayışı çerçevesinde eserler veren yani sanatsal kaygıyı ön planda tutan bir sanatçı yadırganırdı. Yüksek perdeden mesajlar veren, topluma hitap etmeyen bir nevi kendini toplumdaki tedrici etmiş sanatçılar yadırganmaktaydı. Bu sanatçının yaptığı şey sanat etiğini toplumsal etikten üstün bir konuma koyarak sanatını icra etmektir esasen. Olması gereken aslında bu.Yani sanatçıyı ve onun ruhunu özgür bırakmadığımız müddetçe sanatını sağlıklı bir şekilde icra etmesi çok güç. Bir sanatçı kendinde sanat, bir bilim adamı kendinde bilim, bir yazar kendinde eser üretmek istiyorsa öncelikle sürekli insanlık zara görecek, değerlerimize zarar görecek, devlet kurumları zarar görecek gibi düşüncelerini bir kenara bırakmalıdır. Bu gibi kaygılar insanlık tarihi boyunca birçok bilim adamının çalışmasına olumsuz yönde bir etki bırakmıştır. Maturidi, Farabi, Einstein, Newton ve Galileo gibi bu kaygılar yüzünden kendinde bilim yapamamış insanlar örnek verilebilir. 19. yy’ a gelince sanata ve sanatçıya olan bakışta çok farklı bir noktaya geldi. Bu dönemde sanat, yavaş yavaş modernitenin bireyciliğini, bireysel bir ifadeyi öne çıkaran daha doğrusu bireysel bir faaliyetin dışavurumu olarak görülmektedir. 20. yy’ a geldiğimizde ise sanatın formdan bağımsız bir şekilde yani formu bir nevi dışlayarak ilerlediğini ve artık sanat eserinin verdiği mesajın dikkate alındığını görürüz bu dönem kapsamında. Özetleyecek olursak bu dönemde ‘form arka planda, mesaj ise ön planda’ kalmıştır. Genel itibariyle 20.yy’da artık sanatçılar gayet özgür bir şekilde, kendinde sanat yapabilecek kıvama gelmişlerdir. Bu dönem de klasik sanata bir tepki olarak ortaya çıkmış olan performans sanatlarıyla karşılaşırız. “Performans 1960’ ların sonunda ortaya çıkmış ve günümüz sanatının gelişimini oldukça etkilemiş olan bir sanat yaklaşımıdır. Bu dönemde biçimcilige karşı çıkan ve kendinden önceki sanat anlayışını sorgulayarak sanatın sınırlarını ortadan kaldırma amacı güden sanatçılar, sanatta alternatif malzeme ve yöntemler geliştirmeyi hedeflemişlerdir. Böylece bedeni ve akla gelebilecek her türden nesneyi sanata dahil ederek, klasik sanat yapma anlayışını yıkmışlardır. Performans, izleyiciye canlı olarak sunulan eylemdir. Bunu yaparken sanatçıların izledikleri yollar farklı ve agresif bir hal almıştır. Çünkü yaptıkları bir bakıma bir ifşa, bir saldırı, dışa vurum, iğneleme ve başkaldırı olarak başlamıştır. İzleyici ve sanatçı, yani toplum ve sanat arasındaki sınırlar yok edilmiştir”(HAKAN, VERDU, MARTINEZ, E./DEMİRAL, A.2016). Martinez ’ in metninde yer verdiği “akla gelebilecek her türden nesneyi sanata dahil ederek, klasik sanat yapma anlayışını yıkmışlardır” cümlesi sanata yönelik çok radikal bir devrimdir. Suriye ’deki savaş alanından bir kareyi bizlerle paylaşan sanatçının yapmış olduğu o eseri bir sanat eseri olarak görmek çok tuhaf değil mi ? Orda yaşanan acıları sanata dökmek ve o eserin de takdir görüyor olması çok enteresan. Ama o resmin bir sanat eseri olarak görülmesinin tek bir sebebi var orda ki duyguyu çok güzel bir dille ifade ettiği için daha doğrusu resmettiği için bir sanat eseri olarak kabul ediyoruz. Performans sanatının iyice yaygınlık kazandığı bu dönemde sanatçılar tuvalsiz, fırçasız ve boyasız da sanat yapılabileceğini ispatlamak üzere izleyiciye kısa, ani şoklar yaşatan çeşitli performanslarda bulunuyorlar. “Bunun en güzel örneklerinden biri ise Yoko Ono ’ nun “ Kesme Biçme İşi ” dir İzleyicinin önüne çıkan Ono, seyircilerden kendi üzerindeki kıyafetleri makasla kesmesini ister İzleyici ve sanatçı, sanat eseri ve izleyici, hepsinin arasındaki sınırlar artık kalkmıştır. Sanat objesi sadece izlenebilir, taşınabilir ve satılabilir olmak zorunda değildir. Objektif olanın ve sübjektif olanın ilişkisi gibi sanat objesi ve izleyici arasındaki ilişki yeniden şekillendirilmekteydi”(HAKAN, VERDU, MARTINEZ, E./DEMİRAL, A. 2016). Bu noktada “ Maciunas’ ın “ Fluxus Sokak Tiyatrosu ” performansı, Andy Warhol’ un 1964 tarihinde stable gallery’ de sergilediği içi boş Brillo boxes (brillo kutuları), Pollock’ un aksiyon resimleri ya da Duchamp’ ın sanat galerisine getirdiği bir “ pisuar ” örneği gibi birçok örnek verilebilir. “Döneminin asi ruhu ile beslenen performans sanatçıları, galerilere, alınırsatılır sanat anlayışına ve kuralları konmuş sanat yapma biçimine başkaldırmışlardır”(HAKAN, VERDU, MARTINEZ, E./DEMİRAL, A.2016). Aslında bu örneklerle bize verilmek istenilen mesaj çok bariz bir şekilde ortada.1960’ lar da 1970 ’ler de yani sanatı, sanatın anlamının ve galeri kavramının sorgulandığı bu dönemde ‘Andy Warhol’ gibi, ‘Duchamp’ gibi kaliteli sanatçıların galeride sergiledikleri eserler kamera şakası boyutunda eserler olarak nitelendirilebilir. Bir de bu eserleri sunan sanat camiasının önde gelen sanatçıları olduğunda, insanların galeriye sunulmuş eserler karşısında verdikleri tepkiler görünişte çok haklı tepkilerimiz gibi görünür bizlere. Çünkü biz insanlar bir şeyi sanat olarak kabul etmemiz için onun etkileyici, alımlı, güzel olmasına dikkat ederiz. “Duchamp, sanatın estetik açıdan değerlendirilmesi ve analiz edilmesi karışık çıkar. Onu asıl ilgilendiren bir bakıma sanat eserinden çok, sanat eserini yaratan yaratıcı edimin kendisidir. Daha da ileri bir düşünce olarak, sanat eserinin hiçbir estetik çekiciliği olmaması gerektiğini vurgular. Sanatçı, gelecek nesillerin kendisini alkışlaması adına kendini kısıtlamamalıdır. Zevkli olmaya çalışmamalıdır, çünkü zevk daima değişir. İyi olmaya da çalışmamalıdır, yalnızca var olmaya çalışmalıdır ” (KÖKSAL, M.2013) . Dünya üzerinde, kadına şiddet, çocuk istismarı ve cinayet adı altında çok kaliteli eserler ortaya koyan, filmler çeken birçok sanatçı var. Hatta ülkemizde kadına şiddetle ilgili çekilen “Sen Anlat Karadeniz” dizisi izlenme rekorları kırmış ve ayrıca ödülle bile taçlandırılmıştı.

1 <http://edebiyat.k12.org.tr/kavramlar/Toplum+%C3%A7in+Sanat/32> “ Toplum için Sanat ”, Vakıf k12 sitesi (2016)

2 <http://edebiyat.k12.org.tr/kavramlar/Toplum+%C3%A7in+Sanat/32> “ Toplum için Sanat ”, Vakıf k12 sitesi (2016)



İzleyiciler dizide şiddet gören kadın karakteri hakkında, çok gerçekçi oynuyor, gerçekten duyguyu çok iyi veriyor gibi yorumlarda bulunmuştu zamanında. Aslında izleyici o dizide şiddeti değil, kadına şiddet kavramını bu kadar güzel bir şekilde yansıttığı için güzel buluyor diziyi. Sonuç itibariyle Duchamp’ ın yüzyıllar önce sanat eseri hususunda yapmış olduğu tenkit de ne kadar haklı olduğu geç de olsa anlaşıldı.“ Performans sanatı bir akım değildir. Her şeyden önce bir sanat yapma biçimi, klasik sanata karşı bir tutumdur. Performans sanatının en büyük amacı sanatın özgürlüğüdür. Bu nedenle sınırlandırılmış, kuralları olan bir sanat tutumu olarak nitelendirilmemelidir. Performanslar ortaya çıkışından bu yana savaş, politika, şiddet, baskı gibi karşı olunan durumları eleştiren eylemler olarak dikkat çekmektedir” (HAKAN, VERDU, MARTINEZ, E./DEMİRAL,A.2016). Bir şeyi sanat eseri olarak kabul edip, etmememiz noktasında belirlenmiş, kesin bir ölçüt yoktur sanatta. O zaman sanat eserlerini iyi kötü gibi değerlendirmemiz, ahkam kesmemiz küstahlıktan başka bir şey olamaz. Performans sanatı da zaten bu konuda çeşitli eleştiriler de bulunuyor. Duchamp sanat galerisine getirdiği pisuar ile aslında bizlere itici, tuhaf, hiçbir estetik çekiciliği olmayan eserlerin asla bir şaheser gözüyle bakılamayacağı algısını kırmaya çalışmıştır. Bu eleştiriye beyaz perde üzerinden de yapmak gerekirse, mesela başroldeki oyunculara dikkat etmişseniz hep yakışıklı, güzel, sıfır beden bir fiziğe sahip olan kişiler seçilir. Şişman, çirkin karakterlere ise yardımcı oyunculuk rolünü verirler genellikle. Hatta yakışıklı bir oyuncunun şişman ve çirkin bir kızı sevmesi erkek oyuncunun hayranları tarafından büyük tepkilere yol açabiliyor. Sadece güzel, alımlı şeylerin sanat olabileceği anlayışı olmasaydı Van Gogh hayatını fakirlik ve açlık sınırı geçirmez ve eserleri de satılmış olurdu. Fakat Van Gogh’un yaşadığı dönem de tam anlamıyla ne sanattan anlayan ne de o dönemde sanat eserlerine icra eden sanatçılara ve onların ortaya koyduğu sanat eserlerine objektif bir şekilde yaklaşan bir elin parmaklarını geçmez. Van Gogh’ un yapmış olduğu eserlerine niye önyargısız bakılmadı da Picasso’nun eserleri direkt sanat camiası tarafından kabul ve takdir gördü. Bunun tek bir sebebi var, o da Picasso’nun küçüklüğünden beri sanat camiasıyla iç içe olmasıydı. Babasının da ressam oluşu sahip olduğu zengin sosyal ve kültürel sermayesinin olmasının bunda çok büyük bir payı vardır. Van Gogh sosyal ve kültürel sermayeden yoksun oluşu hem eserlerinin hem de kendisinin hak ettiği değeri görmemesinin bir nedeni olarak görülür. Fakir bir aile çocuğu isterse en harika sanat eseri ortaya koysun yine de sanat camiasının içinde tutunması, adapte olması çok zor. Çünkü sanatçı eseriyle yüksek bir camiaya hitap ediyorsa muhakkak o camianın parçası olmalı. İşte Van Gogh hitap ettiği camianın parçası değildi o yüzden eserleriyle tutunamadı yaşadığı dönemde. Bir de o dönemde insanlar kapitalizm ışığında sanatsal değerlere bir önem atfediyor. Bu öncülden hareketle sanat eserinin kaderini kapitalizmin belirlediğine dair bir çıkarım yapmak sanırım yanlış olmaz. Bourdio bu hususta şunları söyler; sanat hakkındaki deneyimlerimizi, düşüncelerimizi veya sanat hakkındaki estetik yargılarımızı oluşturan şey toplumsal statü kavramından ya da birilerinin bize sanat eserini sunma şeklinden kaynaklanmaktadır. Yani biz bir sanat eserine değer verirken aslında vermiş olduğumuz değerın içinde bir nebze de olsa çevresel faktörler yer almaktadır. Ülkemize her yıl üç milyon turistın Kapadokya da selfie çekilebilmek için geldiklerini görünce ya da “ Mona Lisa” tablosunun önünde selfie çekebilmek için şekilden şekile giren insanlara şahit olunca bu kadar tantanaya değer mi diye düşünürsün. İlkokul çağındaki bir çocuğu belki biraz zorlasak Mona Lisa tablosunu çizebileceği kanaatindeyim. Tabi bunlar çok kıymetli şaheserler bu konuda bir sorun yok asıl sorun bu kadar değer verilmesi yani dünyanın bir ucundan kalkıp gelecek kadar güçlü bir neden lazım bize. Arkasında yatan o güçlü neden de tabi ki de kapitalizmdir. Yani belli sanat eserlerinin zamanla çok fazla değer kazanmasını, metalaşmasını kapitalizm ve sanat piyasasıyla ilişkilendirebiliriz. Marx, kültür, sanat ve sosyal kurumları toplumdaki ekonomik temelin önemli yansımaları olduğunu izah eder. Yani sanat formları üretim ilişkilerinin kontrolünü eline almış kişilerin istekleri doğrultusunda anlam kazanır. Sanatçının aracı olarak ortaya çıkmasında vesile olduğu sanat eserinin kaderini belirleyen üst yapıdır. Kapitalizm doğmasaydı Van Gogh eserleriyle yaşadığı dönemde takdir toplamış bir sanatçı olarak hafızalarda kalacaktı.



Görsel 1, Van Gogh, The Red Vineyard tablosunu 1888 yılında tamamlamıştır.

“ Görüldüğü gibi performans sanatının da içinde bulunduğu, 1960 ’lı ve 1970 ’li yıllarda ortaya çıkan sanat yaklaşımları, sadece biçimcilığe bir tepki olmayıp, kendinden önceki sanata ilişkin kabulleri ve önermeleri sorgulayarak, bunlara alternatif teknikler ve malzemeler sunmuşlardır. Böylece de sanatçının ve izleyicinin rolünü yeniden biçimlendirerek sanat yapıtının ve sanatın tanımını genişletmişlerdir” (AYDOĞAN, BOLAT, K. E. 2008) .



Görsel 2, Fluxus Sokak Tiyatrosu, George Maciunas (1964 Mayıs 24)

“Sınırlara saldırmak! , Yenilikçi bir tarz! Performans sanatçılarının gerçekleştirdiği şeyler tam olarak bunlardır. Sanat eserlerine birer tortu olarak bakmak geçmişten günümüze gelen sanat anlayışının temellerini sarsmakla kalmayıp, sanat yapma eyleminin önemini sanat eserinin önüne çıkarmıştır ” (HAKAN, VERDU, MARTINEZ, E./DEMİRAL, A.2016) .

Toparlamak gerekirse, burjuvazi tarafından yüceltilen, sürekli öne plana çıkartılan sanat eserleri yani bir sanat eseri güzel ise sanat olarak kabul edilir ve yüceltilir ama kötüyse sanat olarak asla kabul edilemez gibi çeşitli yargılar 1960’lı ve 1970’li yıllarda performans sanatı tarafından alaşağı edilmiş oldu. Performans sanatçılarının yapmakta olduğu bu sansasyonel çalışmalar sanatın sınırlarını ezdi geçti.

AYRIM/ Ayşegül Karnas

(...)

Ellerimi cebimden çıkarıp kuru ayaza bıraktım. Hiçbir şey hissetmediğime emindim. Sanki hipotermi geçiriyordum ama içim cayır cayır yanıyordu.

Ayaklarım uyuşuyordu, tekliyordum. Sanırım son içtiğim kahve beni ayakta tutmak için yeterli gelmiyordu; gözlerim kapanıyor, ama beynimde her saniye anılarım canlılığını hiç yitirmeden oynuyordu.

Bu durumdan nefret ediyordum ama ne yaparsam yapayım beynim uyuşmuyordu.

Kapüşonumun düğmesini araladım, araladığım gibi sert rüzgar başımdan omzuma fırlattı. İnce saçlarım soğuktan nemini kaybetmeye ve cansızlığını her teliyle yüzüme vurmaya devam etti.

(...)

Kar yağmaya başladı. Her kar tanesi kafa derime değdiğinde hissettirdiği o küçük donma ve uyuşma hissini iliklerim sızlayıncaya dek hissettim. Hissettim ve eve geçme kararı aldım.

Kapıyı örttüğüm anda yaklaşık 1 saatir kulağımın dibinde ince ince sızlayan rüzgarın basıncının geçtiğini fark ettim. Artık bu sert tını dışardaki ayaz sesinden ibaretti. Çok huzur vericiydi.

Hep böyle olur zaten. Ne zaman ki bir şeyden kurtulur ve kendinizi ondan ayrı görmeye başlarsınız işte o zaman size acı veren şey huzur vermeye başlar. Aradaki tek fark acının sadece size etki edemeyecek olmasıdır. İşte huzurla acının ayrımı budur.

Dicle Doğala / Aranan

Aradığını bulma amacıyla gezgin hâline gelmiş adam eli kolu boş, nereye gitse de kurtulamadığı şchir yine geri döndü.

Uçağın anonsu ile çevresine bir göz gezdirdi ve bitkin yüz ifadesi ile havalimanına girdi, kısa bir süre sonra bir taksideydi. Kırmızı araba teorisi aklında dönüp duruyordu, bir süre gideceği yere kadar tüm kırmızı arabaları saymaya başladı bir,iki,üç... Ardından bakışlarını taksi şoförüne çevirdi. “Amca şu ana kadar kaç kırmızı araba gördün?” Şoför, müşterisine yandan bir bakış atarak “Bilemedim evlat, beş on tane görmüşüzdür her hal.” Dedi. Yanlıştı on sekiz tane görmüşlerdi. Neyseydi. Gideceği yere vardıktan sonra ücreti de ödeyip arabadan indi.

Derin bir iç çekerek tekrar dönüp dolaşıp ailesinin evine döndü. Annesi onu görünce ‘canım oğlum, sağ salım geldin şükürler olsun’ gibi cümleler kuracaktı ve ardından ‘gittin de n’oldu sanki? Aradığını bulamadın değil mi yine?’ diyecek ve daha da can sıkıcı bir duruma düşecekti. Bunları bile bile binadan girdi, merdivenleri çıktı ve kapı tokmağını iki kez tıklattı. Ardından küçük kardeşinin sesi duyuldu kapı eşliğinden «Kim o?» Absürttü fakat yine de bilinen yoldan cevapladı. «Benim.» Kardeşi heyecanla kapıyı açtı ve abisine sarıldı. Yanlış anlaşılmasın, özlediğinden değildi sarılması çok olmamıştı gideli, sadece gelene de gidene de hoş karşılanması ve uğurlanması gerektiğindendi. Böyle öğretilmişti. Ardından mutfaktan annesinin sesi geldi. “Hoş geldin oğul sofra hazır geç içeri» içeri geçti ve sofraya oturdu ardından annesi girdi eşikten ve aynen düşündüğü gibi sıraladı cümleleri. “Hoş gelmişsin can oğlum, nerelerde kaldın? Hani ne oldu yine elin de yüzün de boş bulamamışsın aradığımı.” Yüzün de boş? Anlamı açıktı aslında. Bulunamayanın yüzüne yansıttığı o mahzunluk, bulunmuş olsa yüzü boş değil, bulmuş olmanın hazzı ve minnetiyle yansıyor olurdu yüzüne. Annesinin ağzından ‘yüzün de boş’ kelimeleri dökülünce bir bir cümleler dizildi zihninde. ‘aranana rastlayamadım hâlâ, aranan bulunmak istemediğinden kaçıp duruyorken ben avare hâlde onu arıyorum hâlâ. Şimdi cepte de yok aranan, düşüncede de. Yüze yansıyor en çok aranan, bulunulmamanın izleriyle.’ Uzun cümlelerin akılda kalması çok zor oluyordu onun için. Cebinden hemen telefonunu çıkarıp not etti gözlerinin önünden geçenleri. Yazarken annesi geçmişti karşına “Bugün baban dönecek



köyden, aylar oldu ya hani sende yemekten sonra git bir kendine çeki düzen ver.” Dedi. İş sahibiydi. Yarın istese giderdi, ortaokul, lise, üniversite mezunuydu. İstese tekrar tekrar okurdu. Güzeller güzeli bir karısı vardı, yemyeşil gözleri ay gibi bembeyaz teni kapkara saçları vardı. Bir de dönüp kendisine baksa, absürt.

Sahi eşi nerelerdeydi? “Anne,Vera nerede?” Diye sordu annesinin sorusunu es geçip annesi ise “Gelinim alışverişe gitti ne giyse yakışır da tabii kendine görev biliyor kayınbabasının gelişinde tertipli olmayı.” Aranan neydi sahi? “Tamam ben gece babamı almaya havalimanına giderim o zaman ondan önce bir yerlere uğrayacağım” dediği gibi kendini kapının ardında buldu. Cebinde kardeşine vermeyi unuttuğu çikolata ve evin içinde yemeyi unuttuğu yemek o an aklına düştü. Absürt bir durumdu.

Tekrardan kapıyı çalıp çikolatayı verebilirdi kardeşine ama bunu yapmadı onun yerine çikolatayı sigara paketinin yanına koydu, sahi paketinde de bir sigara tek kalmıştı. Bunu da şu an hatırlıyordu. Histerik bir gülüşe kapıldı dudakları.

Yola çıkınca karşıdan gelen bir aracın korna sesleri doldurdu kulaklarını önüne döndüğünde gözleri yaşla dolu bir amcanın ona bakmakta olduğunu gördü. Adamın gölge boyu uzunca ardından gözükürken hızlı adımlarla amcaya doğru yöneldi ve kolundan tutup onu kenara çekti. Amcanın yaşla dolu gözleri usulca adamı baştan aşağı süzdü. “Benimle gel evlat.” Şu anki durum oldukça trajikomikti. Neredeyse kazazede olacak amca şu an her an yağmur yağdıracak bakışlarla adama bakıp benimle gel diyordu. “Amca nereye gideceksin söyle bırakayım ben seni, istersen arayayım bir çocuğunu, torununu kalma böyle bir başına” ama hayır. Amca Nuh diyor peygamber demiyordu. Eninde sonunda ne de olsa atlatırım diyerek adam amca ile birlikte yola koyuldu.

Aradan geçen iki saatin ardından Defne Vera eve varmış ve kayınvalidesi ile çay içip sohbet ediyordu. Gün batalı bir süre olmuştu. Defne özenle giyinip kayınbabasını ve iki hafta sonra dönmüş eşini karşılamak için sabırsızlanıyordu. Öyle ki kayınvalidesinin dedikleri bir kulağından girip öbüründen çıkıyordu. Elleri terleyip duruyor kafasında düşünce sarmaşıkları birbiriyle cebelleşiyordu. Gece oldu yine de uyuyamadı Defne hâlâ dört dönüyordu odada geleceklerdi bugün aksi olamazdı nasılsa. Tan yeri ağarırken aniden telefonundan yükselen çağrı sesi ile hemen aramayı cevapladı sonunda gelmişlerdi her hal. “Vera,iner misin aşağıya canım bir yere gideceğiz.” Beklenmedik olsa da sorgulamamaya karar verdi Defne Vera,son kez aynaya döndü ve kendine baktı takıp takıştırmıştı yine al rengi kazağıyla ak rengi elbisesini. Hemen ayakkabılarını da giyip indi aşağıya. Karısını gören adam yılların yükünü omuzlarından ikinci kez attığını hissetmişti. Karısı ona dönmeden arabadan inen kayınbabasının elini öptü sonra ona yaklaştı. Bu esnada adamın babası da eve girmişti. “Hayrola nereye gidiyoruz gecenin köründe?” Nasılda tane tane dökülüyordu kelimeler bir melodi gibi ağzından. “Aranana kavuşmaya.” Absürttü. Aranan bulunduyrsa, aranana kavuşmaya ne denirdi? Başka cümleler geldi o ân aklına. ‘Yıllara heba olan aranan asınsız çıkıyordu insanın karşısına, aradığımızda çıkmazdı bulunabilir değildi. Fakat beklenmedik bir anda ya zihinde filizlenir yada yolda bulunurdu aranan.’ Adam arabayı bir uçurum kenarına yanaştırıp motoru kapattı ve karısına döndü. Bakışları uçsuz bucaksız uçurumda olan kadın inzivaya çekilmiş gibi hâlde olan gözlerini kocasına çevirdi. «Bulmuşsun.» Kolay değildir, bir ömür birlikte olacağın insanı bulmak, aramak veya seçmek. Adam, turnayı gözünden vurmuştu bu işte. Yıllara dem vurmamıştı hâlâ yanındaki kadınla ama yıllara dem vurmuşçasına tanıyorlardı birbirlerini. Büyüsü geçmiş olacağı için kötü müydü bu hâl? Yoksa iki insanın birbiri ile bu kadar erkenden yakın olması mıydı lütf olan?

Adam, karısına döndü “Buldu Vera.” Gözlerinde ve yüzünde boşluk yoktu bu sefer. Huzur vardı. Cebinden babasının ona bir saat önce arananı bulduğunu söylediğinde verdiği zippoyu çıkardı ve parmakları arasında çevirmeye başladı. «Zippoyu da sonunda aldığına göre bitiyor mu bu yüzünden akan münzevilik?” Adam, arabadan inip karısının oturduğu koltuğun camına yaklaştı. “Bu huzur dolu bir münzevilikti Vera.”

Adımları uçurumun kenarına yaklaştı. Cebinden sigara paketini ve son sigarasını çıkardı. Babasının zipposuyla ucunu yaktı. O sigara dumanını ciğerlerine doldururken olduğu ânı anımsadı. Bir uçurumun kenarındaydı, tan yeri ağarıyor ve zirvenin eşiğinden yeni doğuyor olan güneş yüzünü yakıyordu.

Son sigarasını bitirince ayağının altına atıp ezdi ve uçurumdan aşağı yuvarladı.

Öğleden sonra karşılaştığı amca onu birçok adamın yanına götürmüştü. Saatler boyu o cemaatte kalmıştı, insanlığın bir başka yönüyle tanışmıştı. Kendine eksik olanı bulmuştu. Aranan; karşısına kurtardığı adamın mahzun sevinç gözyaşlarında-ki onu bir yere götürme isteğiyle çıkmıştı. Amcayı kandırma amacıyla peşinden gidecek olan adam, bir müddet ardından daha önce gitmediği ve insana tanıdıklık hissi veren yere vardıklarında vazgeçmişti geri dönmekten. Hiçbir şey sormadan amcayı takip ettiği süreler boyu birden kendini onlarca insan içinde bulmuştu, her birinin yüzlerinde aradığı o hazzı görünce orada kalmaya karar vermişti. Aranan verilen kararlarla da ortaya çıkmıştı aslında.

İmam konuşuyor, insanlara vaaz verirken bulunamayan parçalar bir bir yerine oturuyordu. Kısa sürmüştü cemaat, adamın memnun olmuş ifadesiyle oradan çıkışı ve amcaya dönüp “aradığım buymuş aslında.” Demesi ile eve gelmesi ve içinde yanıp tutuşan bir sonraki cemaat gününün beklentisi ile anlamıştı arananı bulduğunu kesin olarak.

Derine daldıkça nahoşça acıtan, huzuru burunda tüttüren bir sel gibi insanın kapıldığıydı aranan.

Aranan herkesin hayatında eksik olsan hayatın zirvesi fenafillahtı.

Meyus-Esma Nur Kılınç

Ben eskiden saygıdeğer bir adamdım. Hayatım boyunca biriktirdiğim asıllı makamlı tanıdıklarım ve onlardan aldığım bir dolu borcum vardı. O borç harç ile açtığım ve çokça bel bağladığım bir fırınım da vardı. Sonrasında yanıp kül oluşunu da izlediğim, sigaramın izmaritini üzerine fırlattığım, ağız dolusu da tükürdüğüm o fırınım... İçine tükürerek hayatımın, yangınlarımı söndürür mü sandım?

Olacak iş değil, tutuştukça tutuştum, nefes alamaz hale geldim. Şu koca dünyanın bir köşesine sığamadım, haylaz, asi, çekilmez, bilmiş filandım belki ama ben yine de saygı değer bir adamdım. Öyleydim.

Yüzüme sillesini her daim vuran hayat, diğer insanlarla ortak bir dert yüklemişti üzerime. Yurdum, hain ellerin üzerinde titrediği yurdum... işgal altındaydı. Şehrimin bir kısmı ise enkaz idi. Üç bine yakın ölü vermiştik. Kan, toprak, ayrılık, göz yaşı, hain ellerin gölgesi üzerimizde, soysuzluk, riyakarlık, katıksız yaşam, bir de canını yediğim, dert ortağım, Cihan’ım vardı. Bir sonraki Perşembe, dünya yükünü yüklenemeyerek, babasının keçilerini bağladığı halatı boynuna geçirivermiş, kendini köyün sokak lambasına sallandırmıştı. Keçiler özgür, Cihan’ım ise yok, yok işte. Hiç var olmamış gibi şu sürünün gözünde. Kalabalık... bak hep aynı kalabalık, envai çeşit gibi görünse de ortak paydada birleşen beyhude hayatlar, haykırışlar, iç çekişler, Cadde-i Kebir meyus... meyus olsa benden mütevellit... Ne olur? Ama yok! Akmalı mukaddes hayat, ne bıraktıysa da arkasında, gütmeli, rutin telaşın tam ortasına düşmeli, bu diyardan geçip gitmeli... Yaşamanın büyüü budur işte, geçip gitmek. Gittim gittim fakat bir türlü geçemedi. Ama yine de saygı değer bir adamdım.

Çünkü umutlarım vardı benim, bel bağladığım o fırınımdan başka, insanlar vardı, tam ortasıındaydım hayatın. Gittikçe itelendim itelendim, kadrajın en köşesine sürüklendim. Şimdi sırtımı soğuk betona yaslayarak, yaşamanın tam ortasında, çekiliverdim. Ellerimle gözlerimi kapadım, kalabalığın uğultusu arttıkça arttı, kahkahalar, üzerime nadiren değen bakışların sesi var, nefessiz konuşmalar, yalancı olağan akış, uğultunun dil huna dönüşüne şahit olarak, bir ağıt döndürdüm dilimde. Ellerimi iki yana açıp, darbucakıya ritim tutturdum. Akmalı Cadde-i Kebir, akmalı, geçip giderken olabildiğine iz bırakmalı. Her şeye rağmen, vuruyorum ellerimi, kafamı betona çarpa çarpa la la la.

Bir ailem vardı, babamın orduya yazılmamı istediği, yarisını yırttığım bir mektubum vardı, yırttığım parçada bir torun hayali saklıydı. Minicik elleri, hayata bağlayacak kokusu, inziva ettirecek gülümsemesi, masum, temiz, kollarımda görmek istediği... neyse ne, olacak iş mi bu şimdi? Ne orduya yazılabilirdim ne de bir torun verebilirdim. Artık öyle adam filan da değilim. Saygıdeğer, hiç değilim. Ne malım ne o şanlı şöretli tanıdıklarım ne bir ailem ne ait olduğum bir yaşamım ne de buna hevesim vardı artık. Vicdanlarına bıraktığım borcumdan, yerine getiremediğim temenniler sebebiyle öylece köşede attığım yırtık mektuptan, şehrin acı halinden, yalnızlıktan başka bir de inadına akmakta olan bir hayat vardı gözümün önünde. Can dostuma duyduğum özlemim son bulacak gibi değildi. Yaşamıma onun gibi son verecek cesaretim yoktu tabii, ellerimi daha hızlı çırpmaya başladım, yaşamıma son verecek kadar tükenmedi ümitlerim. Evet evet, caddenin tam ortasında fink atan, yük yüklenmiş oğlan çocuğu, meraklı bakışlarını düşürmedi yere, bak. Birbirinin saçlarını örmüş iki kız kardeş, fesli beyefendilerin arkasından bir ışık gibi süzüldü gözlerime. Bastonunu yere vuran adamın tuttuğu ritim, beni silkeleyecek kadar tılsımlıydı. Bir diğer köşeye itilmiş, pembe ve asil kıyafetli minik kızın yüzünü dolduran gülümsemesine sebep olan yalnızca bir vitrindi, gülümsemek için beylik şeyler görmeyi mi ümit ederim? İşlemeleri yontan işçinin, tüm bu curcunaya sırtını dönerek devam edecek gücü vardı. Aynı hizada yine köşeye itilmiş, bakışlarını yere düşüren adamda yakaladığım tanıdık bir his vardı, anlaşılır hissettim kendimi onun gözlerinde. Yine aynı hizada fakat biraz daha ileride bu kez benim bakışlarımı yakalayan çocukta başka bir tenkit bulunuyordu. Yaşamdan vazgeçmiş olmama, köşeye çekilmeme haklı bir kızgınlık gördüm, kızgınlık ile birlikte bir parça ümit. Cadde-i Kebir meyus olamadı, çektikçe çekti içine beni bu kez. Ellerimi birbirine de vurmuyorum artık, ortasına doğru yürümeye davrandım kadrajın, adım bir iki üç. Adam ya da saygıdeğer filan olmaya da lüzum yok. O meyus olmadıysa da benimle, ben mukaddes hayat ile birlikte akmalıyım. Varsın herkes gibi yalnızca geçip gitmiş olayım.

Cadde-i Kebir/1912 Bilinmeyen bir adamın sözleri.

SARMALIN EKSİK PARÇASI/Senem Uraz

Bazen kafanın içindekileri susturmak için başka gürlültülere ihtiyacım olduğunu zannetmekle çok büyük bir hata yaptığımı fark ederken yakalıyorum kendimi. Öylesine güçlü oluyor ki o sesler, işin içinden çıkılamaz bir hal aldığında pusulamı sorgulayıp duruyorum zannımca. Sorgulayıp sorgulamamalı mıyım, kabul mu etmeliyim hiçbir fikrim olmaksızın... Doğru bildiğim yanlışlarım vardı şu kısa ömrümdе. Üç vakte kadar gerçekleşmesini umduğum doğrularım vardı üç günlük dünyada. Ya onlar gerçekleşirdi ya da ben doğrularımı değiştirdim. Ya ikisi de olmazsa?

Ben sorularımla boğuşadururken kurtarıcı arıyordum belki de kurtarıcımın şahdamarımdan bile yakın olduğunu bilmeden. Özümün ezelden beri bende olduğunu görmek istemeden zarar vermiştim kendime. Kendimi izlemeyi bırakmış, dış dünyaya çevirmiştim başımı. Akvaryumun farklı camından bakıyordum artık gülümsemeyi unutmuşken. Ne bekliyordum peki? Sihirli değnek mi? Hayır. Sadece bir göz yeterdi yanlışları silmeye, değiştirmeye. Yalın, saf bir bakış yeterdi.

Bilmeme rağmen, zaman geçtikçe kabullenmeme rağmen yiyip bitiriyordu her hücrem. Lakin benim için her kusur, bir sonraki kusursuzluğa işaretti. İçime dönüp tazelenecektim. Güç de olsa yapacaktım bunu. Ruhumu dinlendirip yeniden yaşayacaktım. Herkes var olurdu evet ama ben yaşayanlardan olacaktım. Nasıl mı?

Özümden gelen güçle, sabırla, Yaradan’ın kudretiyle, O’ndan aldığım güçle yapacaktım. Manevi benliğimi doyurma yolu ezelden belliydi. Peki zihnimi nasıl doyuracaktım? Belki de sanatla.

Bazen alıyorum elime enstrümanımı, kapılıyorum tellerinin rüzgarına ve birkaç dakikalığına da olsa susuyor didişen düşüncelerim. Yaşadığımı hissediyorum. Yine... Yeniden... Ezgilerde kayboluyor, kaybolurken kendimi buluyorum. Beynim susuyor, zihnim sanata susuyor, sessizliğimde en güzel sesi duyuyorum. Bazen de fırçalarımı topluyor, renklendiriyor ve eskiz defterime vurduğum dağınık darbelerle anlam buluyorum.

Uzun zamandır hissedemezken hayatta oluşumu artık hissediyorum. Yeniden nefes alıyorum, yeniden yaşam doluyorum, yeniden tamamlanması güç sarmalın eksik parçası olma yolunda ilerliyorum. Şükür, çok şükür ki yeniden YAŞIYORUM!



Hayat, bir çılgılık gibi, her anımıza derin bir yankı bırakmadan geçiyor. Fakat bu çılgılık, duyulmuyor. Belki de bu yüzden, hayatta kalmak, hayattan bir adım uzaklaşmak gibidir. Zamanla bir tür unutma haline dönüşür. Hayat, bir düşüncenin başlangıcından çok, bitişi gibi. Ve biz, sürekli olarak bir hikâyeyi unutuyoruz. Unutulmuş bir hayatın parçalarındayız. Ama bu unutmama, bir kayboluş değil, bir reddediştir. Her adım, bilinçli bir şekilde, bir başka adımı siler.

Bir sabah uyanırsınız, elinizde bir fincan kahveyle, pencereden bakarsınız. Ama hayat, bir film şeridi gibi, başını, ortasını ve sonunu hatırlayamazsınız. Her şey bulanık, kesik kesik gelir. O kadar yabancılaşmışsınızdır ki, gözlerinizin içine bakarken bile, kendinizi tanıyamazsınız. Ve işte o an, hayatın ne kadar yabancılaştığını fark edersiniz. Zihnimiz, hatırlamak ister ama bir türlü ulaşamaz. Bir zamanlar anlamlı olan her şey, şimdi bir karalama defteri gibi boş kalır.

Peki, nasıl bu kadar unutulmuş bir varlık olduk? Hayatla kurduğumuz ilişki, bir zamanlar anlamlıydı. Ancak zamanla, dünyayı bir izleyici gibi izlemeye başladık. Her şeyin başkalarına ait olduğuna, yaşamın bir dış gözlemci tarafından izlendiğine inandık. Oysa hayat, kendi özümüzde bir deneyimdir. Ne zaman ki bu deneyimi unuturuz, işte o zaman gerçekten yaşamaya başlarız. Fakat bu yaşam, daha çok bir kayboluşun, bir yok oluşun sesidir. Çünkü hayatı unutmak, hayatın kendisini yadsımadır. Ve hayat, yadsındığında bir anlamdan yoksun kalır.

Unutmak, bir özgürlük değildir. Her adımda bir şey kaybedilir; ama bu kaybolan, farkına bile varmadığımız bir parçamızdır. Zihnimiz, her geçen gün daha fazla siler, daha fazla unuttur. Bazen geçmişin hatıralarını bile hatırlamadan, geleceği düşünmeden yaşarsınız. An, sürekli bir kayıptır. Ne geçmiş ile geleceği taşıyabiliriz. Her şey şimdiyle sınırlıdır. Fakat “şimdi” de de bir boşluk vardır. Hayatın içinde kaybolmuş bir ses gibi, biz de o sesi duymadan, sürekli koşarsınız. Oysa hayat, bir yokuş gibi yükselir, ama sonunda en yükseğe vardığınızda, dağda ne olduğunu bile hatırlamazsınız.

Bu absürt döngü, bizi bir an için duraklatmaz. Durmayı unuturuz. Hızla yaşar, ama yaşamı kaçıırız. Bir koşuşturma halindeyken, yalnızca hedefe odaklanırsınız. Oysa hedef, bir varoluşun tek başına anlam taşıyamayacağına, bir yolculuğun değil de, yalnızca varışın bir maskesi olduğuna dair büyük bir aldatmacadır. Bir hedefe varınca, bir başka hedef yaratılır. Bir hedef, başka bir hedefin kayboluşudur. Ve biz, bir yere varmak uğruna sürekli kayboluruz.

Hayatı unutmak, varlıkla olan ilişkimizin kırılmasıdır. Her an, bir kayıp, her düşünce, bir çelişki oluşturur. Bir yolculuğa çıkarken, nereye gittiğimizi unuturuz. Başlangıcın ve bitişin ne olduğunu hatırlamak, insanın içine bir boşluk yerleştirir. Zihnimiz, zamanı da unuttur. Geçmiş ile geleceği birbirine karıştırırken, yaşadığımız her anın, bir zamanlar hayalini kurduğumuz “gerçekle” çeliştğini fark ederiz. Gerçek, aslında hep elimizin altındadır, ama biz ona ulaşmak için bir başka gerçeği, bir başka zamanı ararız.

Sonuçta, hayatı unutmak bir çelişkidir. Bu unutmama, yalnızca bir zaman kaybı değil, hayatın tüm anlamlarını yok eden bir kayboluştur. Her anımız bir kayıptır, ama farkında bile değiliz. Unutmak, yalnızca zamanın bir parçasıdır; hayatı unutmak, varlığın bir tür aldanmasıdır. Ve belki de en absürt olan şey şudur: Biz, hayatı unutmayı sürdürdükçe, unutmadığımızı sandığımız her şey aslında bir başka unutuştur.

TEFEKKÜR BAHÇESİ /Şaban Yurtcu

Ağustos 1998

Güneşin kızgın ısısı karşısında erimiş asfalt yoldan karşıya geçtim. Köyün toprak yolunda ilerlerken kavak ağaçlarının esen yelle hışırdayan yapraklarının sesini dinliyordum. Yolun kenarlarına sıralanmış kerpiç evlerin bahçe duvarlarından elma, iğde, armut, zerdali dalları sarkıyor, tatlı bir pembelikle sarkan sardunyalara, hanımeli ve akasyalar iç bayıltıcı kokularıyla geçtiğim yolu büyülü bir hale dönüştürüyordu. Köy adeta Ağustos sıcaklığında uyukluyordu. Etrafta gölgelere kıvrılmış kedilerden ve cırr cırr diye ortalığı velveleye veren ağustos böceklerinden başka kimse yoktu. Nihayet bir traktörün römorkuyla birlikte girebileceği genişlikte ve yükseklikte olan demir bahçe kapısının önündeydim. Kapının kolunu indirip açtığımda çıkardığı ses ölüyü bile diriltecek nitelikteydi. Birden kirliliği ve tüyleri keçe gibi olmuş, yarı köpeğe, yarı Tibet öküzüne benzeyen Karabaş kulübesinden fırlayıp önüme atıldı. Keskin sivri dişleriyle avaz avaz havlayıp hırlayarak etrafımda dolaşıyordu. “Hoş!! Git!” desem de gideceği yoktu. O an evden fırlayıp çıkan teyze oğlum Selim’in uyarısıyla benim yabancı biri olmadığımı fark etti. Selimin ılık çalmaları karşısında bir yandan kuyruğunu sallıyor, bir yandan da Selim’in elini yalıyordu. Selim de başını okşayarak sakinleştirmeye çalışıyordu. Bahçeye ısırılmayacak bir dost gelmesinden pek hoşnut kalmamış gibi homurdanıyordu. Selim Karabaşı iyice sakinleştirdikten sonra aydınlık yüzle kollarını açıp bana yöneldi ve: “Vay Şaban abim, hoş geldin” dedi. Ben de: “Vay vay teyze oğlum, hoş bulduk” diyerek sevinçle kucaklaştık. Daha sonra birlikte aralarından otlar fıskıran kısa mesafeli, çakıl taşı döşeli yolu yürüdük. Altı basamak çıkarak, beyaz badanalı, tek katlı evin terasına geldiğimizde tül perdeli kapıdan çıkan teyzemle karşılaştık, teyzemin elini öptüm, o da benim yanaklarımdan, gözlerimden öptü. Sonra terasta bulunan, üzeri mavi muşamba örtülü masanın etrafında ki tahta sandalyelere oturduk. Yaklaşık yarım saat hal, hatır sorup, hoş sohbet ettik. Teyzem annemi kastederek: “Şabanım, abam nasıl, sağlığı, sıhhati iyi mi?” dedi. Ben de: “Teyzem herkesin çok çok selamı var. Annem, yengem, abilerim hepsinin sağlığı, sıhhati iyi, yaramaz bir şey yok. Emirdağ’da yakında öğretmenliğe başlıyorum. En kısa zamanda bir ev kiralayıp annemi yanıma getireceğim. İnşallah onun içinde bu hava değişimi iyi olur. Annem gelince daha sık köye gelir, siz de iki bacı, iki dünür bol bol dertleşir, kele bacım çalarsınız. Bu arada bana da Selim’e de hayırlı bir insan evladı bulur, başımızı bağlarsınız” dedim. Teyzem gülen çehresiyle: “İnşallah Şaban’ım” dedi. Biz de: “Âmin!” dedik. Hep beraber gülüştük. Bu arada teyzem akşam yemeği hazırlamak için mutfağa geçti. Ben Selim’le muhabbet ederken bir ara teyzem gelip Selim’i ekmek alması için köy fırınına gönderdi. Ben de yaklaşık iki dönüm olan sebze ve meyve bahçelerini gezmeye başladım. Bulunduğum terasın basamaklarını iner inmez Karabaş yerinden kalktı, üstündeki tozu toprağı silkeledi. Bu sefer kuyruğunu sağa sola sallayarak, kulaklarını kısarak, “Benden sana zarar gelmez” dercesine dostluğunu gösteriyordu. Ben de temkinle yanına yaklaşıp başını, iki kulağının arasını okşadım. Sonra koca kafasını benden çevirip yabani otlarla kaplı söğüt ağacının gölgesine kaykıldı. Ne kadar yatıyor olsa da baygın gözleriyle beni takip etmeye, süzmeye devam ediyordu. Bahçenin dört bir yanında, insanın cildine sinecek kadar yoğun ve baş döndürücü bir toprak ve bitki kokusu vardı. Bu güzel kokuyu, temiz havayla birlikte derin derin ciğerlerime çektim. Kalp ve ruhumda hoş bir sevinç ve ferahlama hissettim. Bu güzellik beni çocukluğuma, ta ilkökul yıllarıma götürmüştü. Bir 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı sabahında öğretmenlerimizle birlikte kırlara gitmiş, uçurtmalar uçurmuş, kır çiçeklerini, gelincikleri, papatyaları, toprağı koklamış temiz havayı teneffüs etmişim. Adeta çocukluğumda hissettiğim o nefis koku, yıllar öncesinden bu zamana, bu bahçeye taşınmış, yüzümde çocuksu bir gülümseme bırakmıştı. Zihnim bu duygu ve düşüncelerle yoğunlaşmışken önünde ve yan taraflarında hayvanların su içmesi için yalaklar bulunan tulumbada elimi, yüzümü yıkayıp, saçlarımı ıslattım. Etrafı tahta çitlerle çevrili sebze bahçesinin derme çatma kapısının sürgüsünü kaldırarak içeri girdim. Sebze karıkları arasındaki kıpkızıl domateslere, yemyeşil biberlere, mis kokulu hiyarlara, kabak ve patlıcanlara, kavun ve karpuz keleklerine ellerimle dokunup, ellerimi burnuma götürüp enfes kokularını içime çektim. Şuursuz ve akılsız topraktan, mükemmel ve mucizevi bitkileri, sebze ve meyveleri yaratıp, onları cennetten gelen cevherler şeklinde biz kullarının istifadesine sunan Rabbime binlerce şükrettim, teşekkür ettim. Bahçeden tam çıkmak üzereydim ki gözüm, çalılıkların arasında ve etrafında dolaşan, toprağı eşeleyen tavuklara takıldı. Benekli ak bir tavuk, gagasında sallanan solucanla deve kuşu adımılarıyla hızla kaçarken diğer tavuklar tarafından kovalanıyordu. Peşindekiler solucanı alamayacaklarını anlayınca kovalamaktan vazgeçtiler. Kendini emniyette hisseden benekli ak tavuk ise iki hamlede solucanı iştahla midesine indirdi. Tüm tavuklar gıdıklayarak evin geniş avlusunda yayılıyor, toprağı eşeliyor, kum banyosu yaparak üzerlerindeki bitleri temizliyorlardı. Kızıl tüylü, keskin bakışlı Horoz ise telli pullu kavas üniforması ile yecesini kabartıp kırmızı ibiğini titreterek ortalığı velveleye verircesine ötüyordu. Karmı yerde sürünen kazlar ise tulumbanın yalağında susuzluklarını gideriyorlardı. Fırsattan istifade tavuklar yayılırken kerpiç tuğlalarla örülü, üstü saz örtülü kümeslerine göz attım. Follukların bazılarında birkaç sarı yumurta vardı. Kümeden sonra fazla vakit kaybetmeden meyve bahçesinin olduğu geniş alana yöneldim. Siyah olgunlaşmış böğürtlen çalılarının arasından dikkatle bahçeye geçtim. Elma, armut, kiraz, vişne, erik, zerdali ve ayvalar, olgun ve meyveye dolgundular. Ağaçların altlarına dökülen yapraklar toprağı yemyeşil etmiş, ayaklarım neredeyse bileklerime kadar yaprağa gömülmüştü. İri kıçlı çalışkan kırmızı karıncalar ağızlarında yaprak kırıntılarıyla, yuvalarına rızık taşıma gayreti içerisindeydiler. Arılar özellikle zerdali ağacına çokuşmuşlar vızır vızır uğulduyorlardı. Ağaçların gölgelerinden kokulu reçine damlacıkları yumru yumru süzülüyordu. Elma ağaçları öyle bir meyveye tutmuştu ki adeta elmalardan yapraklar görünmüyordu. Meyve ağaçlarının arka kısmında ise mor ve yeşil üzüm salkımlarının şenlendirdiği asmalar vardı. Bodur üzüm asmaları her ne kadar kara kuru örümcek bacaklarına benzese de dalları şerbet gibi salkımlarla doluydu. Önümdeki bir asmanın kuru çubuğuna halkaları rengarenk bir kelebek konmuş, kanatlarını kapamış uyuyordu. Ölmüş olabileceğini düşünerek, parmağımla hafifçe dokunduğumda hemen kanatlarını çırpıp havada zikzaklar çizerek gözden kayboldu. Tüm bu güzelliklere tanıklık ve şahitlik ederken, bizlerin hizmetine sunan Rabbime tekrar teşekkür edip şükrettim. Batılı bir düşünür: “Allah’ın yarattığı şu muhteşem güzellikler karşısında hayret etmesini bilmeyen insan arkasında göz olmayan gözlük gibidir” der. Yani kördür der. Allah bizleri nimetleri karşısında kör ve nankör olmaktan muhafaza eylesin. Bu duygu ve düşüncelerle bahçede gezinirken, Selim’in, “Şaban abi, annem yemeğe çağırıyor, hadi gel!” seslenmesiyle tefekkür bahçesinden ayrılmak zorunda kaldım. Eve girdiğimde teyzemin yer sofrasında hazırlamış olduğu birbirinden lezzetli yemeklerle karşılaştım. Sofrada naneli tarhana çorbası, mercimekli bulgur pilavı, yaprak sarması, kuru fasulye, bakraçta çalınmış koyun yoğurdu, erik hoşafı ve biber turşusu vardı. Hele Selim’in köy fırınından getirmiş olduğu sıcacık haşhaşlı somunun kokusu insanın başını döndürüyordu. Sofraya oturup, bir güzel karınımızı doyurduk. Yemekten sonra içtiğimiz bol köpüklü kahve ise bir nebze de olsa üzerimize çöken ağırlığı almış bizi kendimize getirmişti. Akşam ezanının okunmasına yaklaşık bir saat vardı. Teyzemden müsaade alıp Selim’le birlikte asfaltın kenarındaki köy kahvehanesine gittik. Kahvehananın içi kalabalık, masaların etrafı doluydu. Sigara dumanından göz gözü görmüyor, televizyon uğultusu gürültüyü bastırıyordu. Tavla pulları, dominolar, iskambil kağıtları durmadan şakırdıyordu. Bu yüzden daha serin ve tenha olan dışarıda oturmaya karar verdik. Çok geçmeden kahveci çırağı bordo benekli kadife masanın üzerine iki çay bıraktı. Keyifle çaylarımızı yudumlarken gözüme takılan bir görüntü beni yıllar öncesine, dört yaşlarımda yaşadığım bir anıma götürdü ve tebessüm ettirdi. Yaşıtlarımla köydeki evimizin önünde akşam karanlığında oynarken gözüm aynen şimdiki gibi aynı noktaya odaklanmış gökyüzüne doğru farlarını yakarak ilerleyen uçan otomobillere takılmıştı. O zamanlar hep yollarda görmeye alıştığım otomobillerin uçaklar gibi uçuşunu görmeyi çocuk aklım bir türlü algılayamamıştı. Sorunun cevabı şu an karşımdaydı. Farlarını açan otomobiller Tabaklar köyü yokuşunu tırmanıyor, yokuşu aşanlar Emirdağ istikametinde gözden kayboluyordu. Çok geçmeden yanımıza bir elinde çayı, bir elinde tahta sandalyesiyle Ceylan eniştem geldi. Elindeki sandalyeyi karşımıza çekip, çayını küçük ahşap masaya bıraktı. Hemen ayağa kalktım ve muhabbetle kucaklaştık. Eniştem orta boylu, kırklı yaşlarda olmasına rağmen, iki kulağının üstündeki birkaç tutam saç dışında başı keldi. Dikkat çeken bir diğer özelliği de mütemadiyen gülen beyaz dişleriyle çevresine müsbet enerji yaymasıydı. Tebessümü, tatlı dili onu en az on yıl gençleştiriyordu. Bana: “Hoş geldin len kayın oğlan, buralara kadar geliyon da haber dahi vermiyon, bak bi valla Hatun aban darılır, bize de mutlaka uğra” dedi. Hatun ablam halamın kızıydı, elbette onlara da uğrayacaktım. Enişteme: “Enişte inşallah bundan sonra hep buralardayım. Elbette güzel köyüme geldiğimde uğrayacağım ilk adres sizlersiniz ama öncelikle acil olarak bir ev kiralamamız gerekiyor. Bu hususta sizlerin yardımına ihtiyacım var” dedim. Eniştemde, “Şaban’ım sen tasalanma, bu sıralar bir siva işi var, Emirdağ’da çalışıyorum. Yarın arkadaşlardan da sorar soruştururum. İnşallah bir iki güne kalmaz güzel bir ev buluruz” dedi. Çaydan sonra enişteme ve Selim’e yol yorgunu olduğumu ifade edip, müsaade alarak yanlarından ayrıldım. Biraz sonra mavi giriş kapısının önündeydim. Önceden olduğu gibi kapıyı açar açmaz karabaş yerinden fırlayıp yanıma geldi. Yüzüme bakarak küçük havlamalar ve hırıltılar çıkarak ne var ne yok der gibi etrafımda dolaştı. Dost birisi olduğumu anladığında tekrar kulübesinin önüne gidip kendini yere bıraktı. Başını ön ayaklarından birinin üzerine alıp, gözlerini devirerek beni takip ediyordu. Giriş kapısının sol yanında harap, kerpiç duvarları yarı yerine kadar ıslak bir kenef vardı. Önündeki boş teneke ibriği, tulumbada doldurup, kapısının tahta sürgüsünü kaldırdıktan sonra içine girdim. Girer girmez yoğun bir sidik ve fişki kokusu adeta bir kırbaç gibi burnumda şakıdı. Işığı açtığımda içerde iri iri yeşil sineklerin uçuştuğunu gördüm. Keneften çıktıktan sonra akşam namazı için elimi kolumu çemreyip tulumbanın çelik gibi suyunda abdest aldım. Teyzemin yere serdiği, Kâbe manzaralı, gül kokulu seccadede akşam namazını eda edip arkasından tesbihat ve duamı yaptım. Benden sonra teyzem de aynı seccade de namazını kıldı. Namaz sonrası buzdolabından getirmiş olduğu yayık ayranını ve yanında içine afyon cacığı, çökelek ekelenmiş yufka dürmü ikram etti. Teyzemle uzun uzun sohbet ettik. Ben İzmir’dekilerden, o da köyde yaşayanlardan ve Fransa’da çalışan eniştemin son durumundan, gamsızlığından dem vurdu. Yakında emekli olup, kesin dönüş yapacağını söyledi. Teyzeme yol yorgunu olduğumu, yatısı namazından sonra uyumak istediğimi söyledim. Misafir odasına hazırlamış olduğu yer döşğine yattım. Üstüme atlas yorganı çekip, başımı yastığa bırakır bırakmaz gecenin elmas karanlığına gömüldüm.



Toplumun Duymadığı Bir Yanıt: Sanat / Yıldız Özçelik

Sanat, dilin ötesindedir. Her fırça darbesinin, her notanın ardındaki yokluk kaçınılmazdır ve ona atfetmeye çalıştığımız anlam ne olursa olsun bu değişmez. Bu sessizlik, sanatçının kalbi ile izleyicinin psikolojisi arasında yankılanan boşluktur. Sanat, en temel seviyede, içimizde patlayan ama büyük ölçüde kaydedilmemiş bir çığlıktır. Toplum, bizi sessiz olmaya zorlar; sanat ise bu sessizliği özgürleştirir, kelimelerin ötesine geçer ve gördüğümüz, hissettiğimiz bu şey bizi insan olmanın ihtişamının gerekliliklerine yönlendirir.

Toplum, bireyleri aynı şekilde düşünmeye ve hareket etmeye iter. Herkesin birlikte yaşayabileceği düzen ve sundukları maskeler bir tür “sessizliktir.” Duygular, düşünceler, hayaller hepsi bastırılır. İnsanlar dayatılan kimliklerle sosyal mühendislik yasalarına uyar. İşte bu yüzden sanat önemlidir: Sanat, sessizliğe karşı bir tür sosyal tepkidir. Sanat, ölü kimlikleri ve zayıflamış duyguları yeniden canlandırmak için bir dil arayışdır.

Bu acı çığlığı, bu sessiz çığlığı düşündüğümüzde akla Edvard Munch ve tablosu “Çığlık” gelir. Munch, varoluşsal yalnızlığı ve kaygıyı insanlıktan uzaklaştırarak tuvale yansıtır: “Şüphesiz tüm geçmişimi kendi içimde barındıracağım.” Der...

Bu, toplumun beklentileri ile bireysel yalnızlık arasındaki mücadeledir. Kurgusal karakter hem uyum sağlama hem de toplumun ona yüklediği kimliğe uyum sağlayamama ağırlığı altında endişe ve baskı yaşar. “Çığlık»ın konusu, içsel bir boşluğu temsil eden ve dış güçlerin etkisizliğini yansıtan bir metafor olarak çığlık atar. Böyle yaparak, sosyal kalıplara ve dünyanın algı ve gerçekliğine karşı koyuşunu gösterir.

Sanatın gücü, hem var olan düzeni sorgulamak hem de ona karşı bir direniş oluşturmada yatar. Toplumlar zaman içinde birbirlerinin hatalarını tekrar ederler. Sanat, bu döngüleri kırmaya çalışır. Her sanat eseri, bir devrim çağrısıdır. Ancak bu devrim, dışarıda değil, içsel bir değişimle başlar. İnsan önce kendi içinde uyanır, sonra dış dünyayı anlamaya başlar. Sanat, bu içsel uyanışı sağlayan bir araçtır.

Pablo Picasso’nun *Guernica* tablosu, sanatın toplumsal baskılara ve savaşın yıkıcı etkilerine karşı verdiği güçlü bir tepkiyi simgeler. Picasso, bu devasa eserde, Guernica kasabasına yapılan hava saldırısının korkunç sonuçlarını yansıtır. Savaşın ve şiddetin her bir çizgiyle vurgulanan kaosu, toplumların gözlerini ve vicdanlarını açmayı amaçlar. Picasso’nun bu eserle verdiği mesaj, savaşın ve toplumsal çöküşün insanlık için ne kadar tahrip edici olduğunu ortaya koyarken, aynı zamanda sanatın bu tür büyük acılara karşı sessiz kalmaması gerektiğini anlatır. Sanat, burada yalnızca estetik değil, toplumsal bir sorumluluk taşıyan bir araçtır.

Sanatın tek gücü estetik çekiciliği değildir, çünkü sanatın izlenmesi bir yolculuktur ve gömülü duygularla yeniden bağlantı kurmaktır. Bir tablonun rengi, bir şarkının akorları, bir heykelin formu izleyicinin bilinçaltının kalıntılarını tetikler. Bu izler, birikmiş travmalar, gizlenmiş duygular veya uzun süre bastırılmış düşünceler olabilir. Sanat, tüm bunları yüzeye çıkaran yavaş hareket eden bir kuvvettir.

Bir başka örnek Frida Kahlo’nun “Kırık Sütun”ü, kişisel acıyı ifade etmenin ve sanat aracılığıyla kimlik arayışının somut ve etkili bir yolla göstergesidir. Ancak Kahlo’nun eserleri, sadece fiziksel acısını değil, cinsiyet kimliği nedeniyle yaşadığı zorlukları, toplumsal baskıları ve kişisel mücadeleleri de yansıtır. “Kırık Sütun”de, Frida’nın kırık omurgası ve yüzündeki acılı ifade, hem fiziksel travmayı hem de bağımsızlığa doğru içsel bir yolculuğu simgeler. Kahlo’nun sanatı aracılığıyla, kendini iyileştirmenin bir aracı olmanın ötesinde, cinsiyet ve kimlik üzerine cesur bir bildirim yapılır. Burada kişisel acı evrensel bir sanata dönüşür.

Toplum tarafından her zaman belirlenen kalıplar ve barometreler, sanat yoluyla kaçış noktası olarak gelir. Bunlar içsel baskıyı, yaşanmış duyguları ve cesarete duyulan ihtiyacı anlatan çalışmalardır. ‘Yalnız değilsiniz,’ diyor sanat; ‘Bu sessiz çığlığı hep birlikte duyuyoruz.’ Toplum ne yaparsa yapsın, herkesi susturmaya çalışsa da, sanat asla konuşmayı bırakmaz. Yaratıcılık, bu çiçeğin kalbine giden bir yol.

Banksy - Sokak Sanatı

Banksy muhtemelen sosyal standartlara karşı çıkmakla en iyi örneklerden biridir. Özellikle sosyal farklılıklar, savaş ve hayat üzerindeki etkileri ile özgürlük isteği gibi konulara dikkat çekerek ve çalışmalarıyla toplumu sarsar. Banksy, sokaklara yaptığı resimleriyle ve toplumun sadece galerilerde değil, sokaklarında da sanatı bir siyaset ve sosyal havalandırma olarak kullanabilmesiyle tanınır. Onun sanatında “sessizlik,” kelimelerden daha güçlüdür: sosyal adaletsizliğe karşı bir çığlık. Ancak sanatın büyüünün bir parçası bu: Herkes sanatı farklı bir noktada karşılar, sanatla farklı bir yolculuk yaşar, ondan farklı bir anlam çıkarır. Her sanat yapımı bir “yolculuktur” ve her sanat eseri izleyicisine bazı içsel yolculuklar sunar. Sadece sanatla toplumdan kaçınmak ve kendinizle tanışmak için diyebilirsiniz. Çünkü sanat sadece estetik bir deneyim değil; sosyal sessizliğe karşı bir çığlıktır.

Bu acıyı, bu kaybı, bu sosyal meseleyi sanatsal bir yanıt haline nasıl getirebiliriz? Bir çocuğun ölümünün tanıklığını bir tabloya nasıl sığdırabiliriz? İnsanlığa karşı içten acıyı, bir heykel oymacılığına benzeyen sızıyı, bir tuvalin renk tonlarını, bir şiirin satırlarını nasıl ebedileştirebiliriz?

Bazen sorarız: Sanat bu kadar muazzam acı ve kayıplarla baş edebilir mi? Bu kadar büyük acıyı bir tabloya, bir heykele, bir resme nasıl tartabiliriz? Belki tüm çizgi, kelime, dokunuş sadece fırça, sadece acı damlasıdır.

Ve şiir? Belki bu yazılı acıyı bir şekilde şiire aktarabiliriz. Ancak bir şiir bu duyguları sözcüklerle ne kadar derinlemesine keşfedebilir? Çünkü kelimeler, renkler, sesler ve şekiller başarısız olduğunda sanat başka bir dünyadan gelen bir güç gibi, bir yankı haline gelir. Acı, insan duygusu spektrumunda iletmesi en zor olan duygulardan biridir; bu büyük bir duygu uçurumudur ve sürdürülebilmesi için çok şey gerekir; bu aslında sanatın var olma sebeplerinden biridir.

ZEBUN-I AŞIK/ BURAK KARAKAŞ

Sen ki bilgi ve mana ülkesinin sultanı

Ben ise nadan, mahsun garip bir aşık

Ateş-i ruhsarın yakmış, kül etmiş gülistanı

Lakin üzülme, müsterih ol ey canan

Sende biliyorsun ki;

Zat-ı şahanen kalb-i şikeste ile doludur

Bu fena hüs-n-i aşk neden aldı benden beni

Yoksa o leblerün mi sebeb veyahut çeşmün

Oysa istedim mech-i taban gibi dur izle beni

Ben ise seni

Gönül gece-i matemde rastladı bir kane

Her köşesini kazdı çıkmadı bir can-ı nişane

Ey dil-i bimar ey mütefekkir gönül

Uyarmadı mı seni nice kesirül halk

Ol aşıkun dil-i nalanı püzdür deyi

ÇARESİZ AŞIK (TÜRKÇE MANASI)

Sen ki bilgi ve mana ülkesinin sultanı

Ben ise bilgisiz, mahsun, garip bir aşık

Yanaklarının ateşi yakmış kül etmiş gül bahçesini

Lakin üzülme müsterih ol ey sevgili

Sen de biliyorsun ki senin şahsiyetin

Kalpleri kırmak ile meşhurdur, doludur

Bu gelip geçici aşkın güzelliği neden aldı benden beni

Yoksa bunun sebebi o dudakların mı veyahut gözlerin mi

Oysa istedim parlak ay gibi dur izle beni

Ben ise seni

Göntül gecenin karanlığında bir madene rastladı

Her köşesini kazdı lakin sevgiliye dair bir iz çıkmadı

Ey hasta gönül ey düşünceli gönül

Uyarmadı mı seni nica insan topluluğu

O sevgilinin, o yârin gönlü acı ve ıstırap ile doludur



Gazze Gazeli yahut ‘‘Gazze Nedir?’’ Su line Muhtelif Cevaplar /Kerim AK

- nehirden denize h r Filistin ve onun izzetli yi itlerine

Gazze kuds  bir ribat, bir hatt-ı nevbettir bugün

Gazze bir serhadd-i devlet, sath-ı savlettir bugün

Gazze çoktandır kınından çıkmayıp  t l kalan

Kutlu bir  em  r-i satvet, seyf-i heybettir bugün

Gazze g h üstünde g h altında arzın topyek n

Bir cihad meyd nı olmuş, p r-f t vvettir bug 

Gazze  zzedd n-i Kass m’ın aziz m r sına

V ris olmuş bir m b rek d r-ı izzettir bugün

Gazze g z dir,  hiddir, hem serasker hem nefer

Hem de sancakd r olan bir fahr-i ümmettir bugün

Gazze bir b z r-ı candır, Hak Te l  m  ter 

Tek muk bil c na denk  l -yı cennettir bugün

Gazze  stanbul, Kırım, Kıbrıs, Buh r , Kerbel 

Gence, Ka gar, Bosna, Üsküp’tür; em nettir bugün

Gazze velh s l bütün bir ümmetin d v sıdır

Yüz çevirmek işbu d v dan ih nettir bug 

Gazze tefr k olmuş  mmet içre tevhid merkezi

Ehl-i vicdan n sa bir mihr k-ı vahdettir bugün

Gazze – Beyz dem – ser ser, k in t n gördüğü

Şüphesiz bir b misal tims l-i ibrettir bugün

Vezin: f il t n f il t n f il t n f il n

